

ЛІТЕРАТУРНО-МЕМОРІАЛЬНИЙ

МУЗЕЙ
ІВАНА ФРАНКА

ПУТІВНИК

НБ ЛНУ ім. Івана Франка

374020

1956

ДЕРЖАВНИЙ
ЛІТЕРАТУРНО-МЕМОРІАЛЬНИЙ
МУЗЕЙ
ІВАНА ФРАНКА

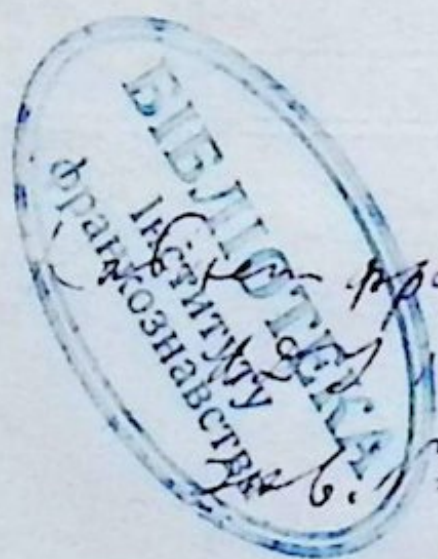
У ЛЬВОВІ

ПУТІВНИК

КНИЖКОВО-ЖУРНАЛЬНЕ ВИДАВНИЦТВО
ЛЬВІВ — 1956

*На бібліотеці для
бібліотек
№ 30. Ім 56.*

Путівник уклали
наукові співробітники музею
В. Бонь, М. Давидова, Л. Полюга.

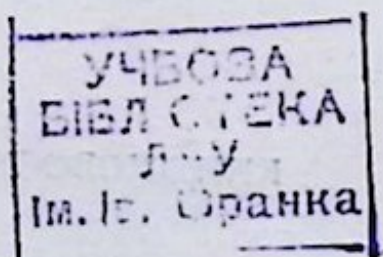

франкознавства

и. 26. Франка

№ 4597

374020

ВСТУП

*А як, мільйонів куплений сльозами,
День світла, щастя, волі засвітає,
То чень в новім, великім людськім храмі
Хтось добрим словом і мене згадає.*

І. Франко.

У Львові, на вулиці Івана Франка стоїть невеликий двоповерховий будинок. Навколо нього фруктові дерева, розбиті клумби з квітами. На високому постаменті в саду — бронзовий бюст Івана Франка.

В цьому будинку протягом 14 років (1902—1916) жив великий український письменник-революціонер Іван Якович Франко. Тут він написав багато чудових художніх творів, серед них свою кращу поему «Мойсей» — шедевр української поезії, тут він займався також перекладацькою роботою, тут його відвідували близькі друзі, знайомі.

Ще за життя Іван Франко часто висловлював бажання, щоб його будинок, коли він не буде потрібний дітям, був використаний для громадських цілей. Зрозуміло, що за часів панування панської Польщі про це не могло бути й мови. Думка про

організацію музею Івана Франка була тоді тільки мрією передової української громадськості.

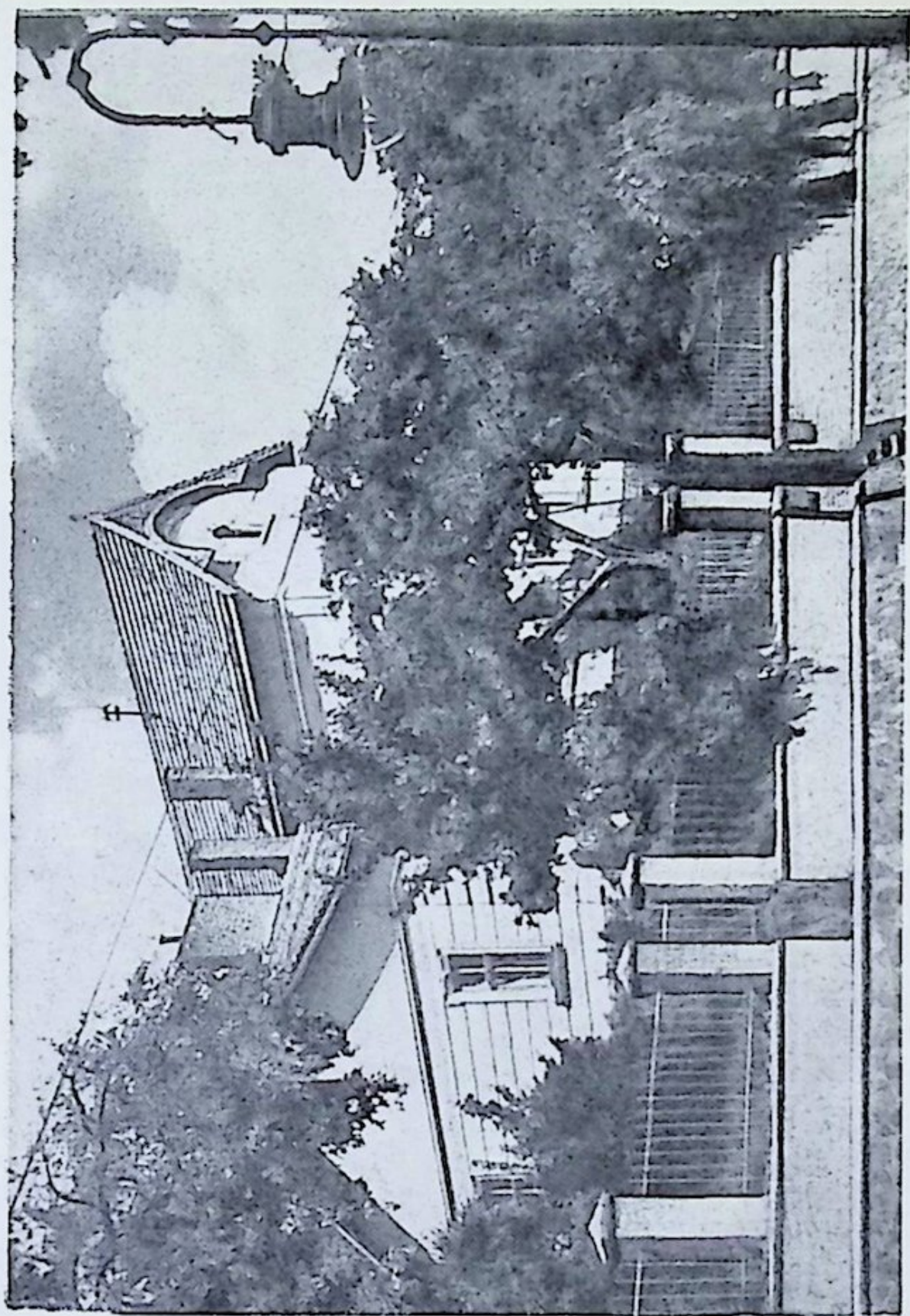
Щойно після возз'єднання українських земель в єдиній Українській Радянській Соціалістичній Республіці мрія трудящих здійснилась. За ініціативою львівських письменників і рішенням уряду Радянської України Народний Комісаріат освіти 26 січня 1940 року прийняв постанову про відкриття у Львові в будинку Івана Франка літературно-меморіального музею.

10 жовтня 1940 року в урочистій обстановці музей Івана Франка був відкритий.

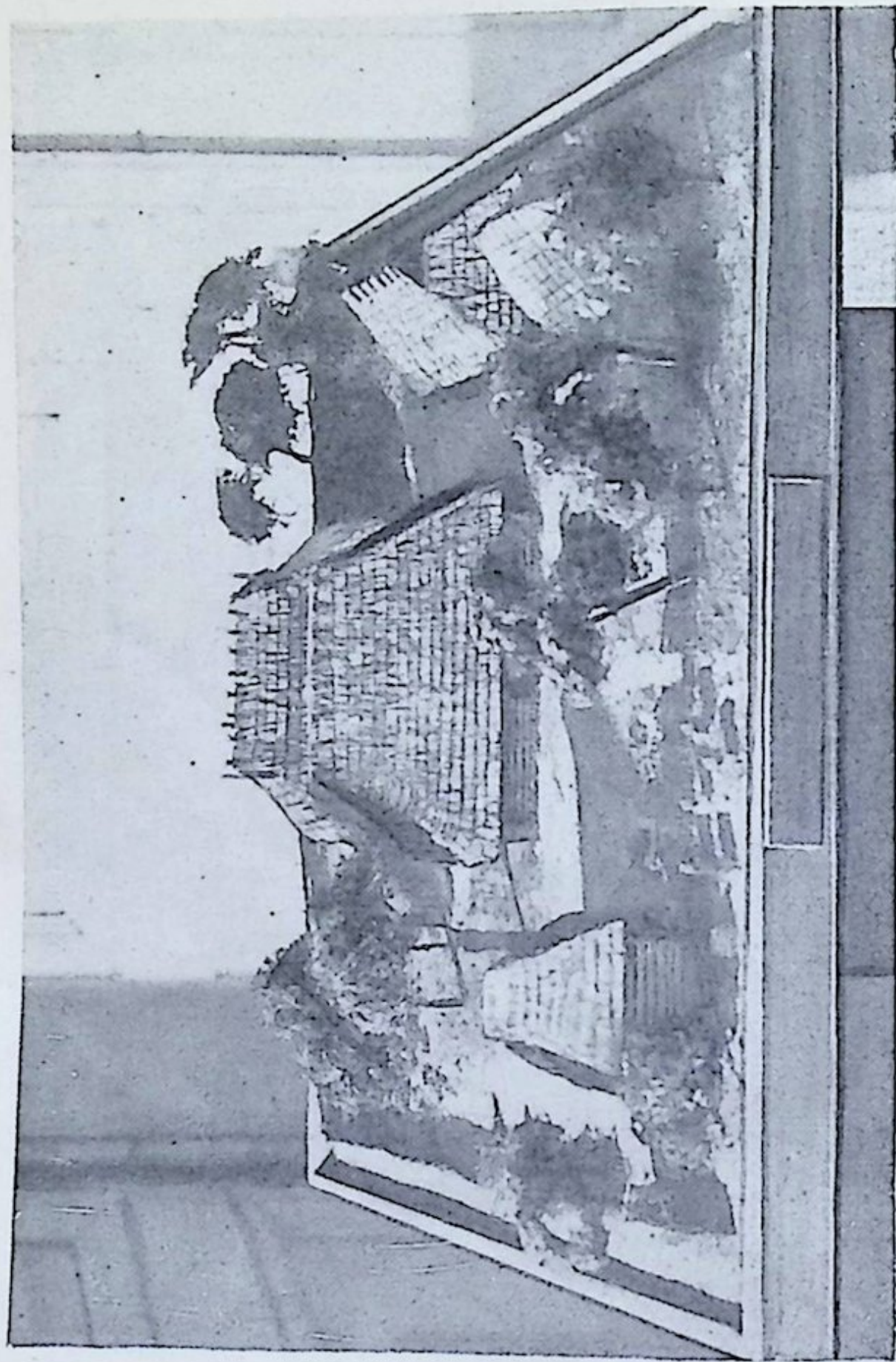
За цей час його відвідали тисячі екскурсій. Тут побували делегати з Москви, Ленінграда, Сибіру, сюди приїжджають люди з Кавказу, Далекого Сходу, з берегів Балтики, з іноземних країн.

Багата експозиція музею розповідає про життєвий і творчий шлях Івана Франка, показує письменника як популяризатора на Україні ідей російських революціонерів-демократів, як невтомного борця за соціальне і національне визволення українського народу, як поборника дружби народів, як непримиренного борця проти українських буржуазних націоналістів, релігії і Ватикану.

Видаючи путівник, музей Івана Франка ставить метою допомогти трудящим нашої країни ще глибше ознайомитись з творчістю і громадсько-політичною діяльністю великого українського письменника, титана праці і мислі — Івана Яковича Франка.

Будинок музею І. Франка у Львові. Фото.

Садіба батьків І. Франка. Макет. Архітектор С. Несвіцький. 1951

КІМНАТА ПЕРША

ДИТЯЧІ ТА ЮНАЦЬКІ РОКИ ІВАНА ФРАНКА

Експозиція музею відкривається великим портретом Івана Франка роботи художника І. Труша.

Під портретом барельєф з зображенням письменника і уривок з його поезії:

...Я син народа,
Що в гору йде, хоч був запертий в льох.
Мій поклик: праця, щастя і свобода,
Я є мужик, пролог, не епілог¹.

Яскраву-характеристику Івану Франку дав Михайло Коцюбинський:

«Невеликий, хоч сильний мужчина. Високе чоло, сірі, трохи холодні очі, енергійно зачерчена борода. Рудувате волосся непокірливо пнеться, вуси стирчать. А заговорить — і вас здивує, як ця невелика фігура росте й росте перед вами, як у казці. Вам стане тепло і ясно од його очей, а його мова здається не словом, а сталлю, що б'є об кремінь і сипле іскри»².

¹ І. Франко. Твори, т. 11, К., 1954, стор. 61.

² М. Коцюбинський. Твори, т. III, К., 1949, стор. 20.

Вся багатогранна діяльність Івана Яковича Франка — поета, драматурга, перекладача, етнографа, редактора, видавця газет і журналів, великого громадського діяча — присвячена беззавітному служінню трудовому народові. Весь свій письменницький талант, всю вогненну силу свого пера він спрямував до однієї мети — визволення трудящих від національного і соціального гніту. Його слово зривало маску з облудного обличчя підлих ворогів народу — українських буржуазних націоналістів, попів, Ватикану. Воно будило народ до боротьби, запалювало іскру віри у вільне, щасливе майбутнє.

В експозиції подаються слова радянського драматурга О. Корнійчука, які говорять про велику пошану і безмежну любов наших людей до Івана Франка.

«Іван Франко — один з найулюбленіших письменників України. Його славне ім'я стоїть поруч з іменами Шевченка, Коцюбинського, Лесі Українки. Вірний син України, глибоко і беззавітно відданий інтересам свого народу, борець за його свободу і щастя, прапороносець його безсмертної творчої сили, — таким знає Івана Франка український народ і за це шанує його пам'ять з покоління в покоління»¹.

* * *

Іван Якович Франко народився 27 серпня 1856 року в селі Нагуєвичах, Дрогобицького повіту, в Галичині. Тоді ці українські землі були під владою австро-угорської монархії.

¹ А Корнейчук. И. Франко, Избранные сочинения, т. 1, М., 1948, стор. 7.

Австрійська буржуазна конституція 1848 року, як вказував В. І. Ленін, не усунула ще могутніх залишків середньовіччя, які страшенно затримують суспільний розвиток і ріст пролетаріату. Ці залишки — абсолютизм (необмежена самодержавна влада), феодалізм (землеволодіння і привілеї для кріпосників-поміщиків) і придушення національностей¹.

Важким було життя хліборобів у селі Нагуєвичах. Тут більша частина землі належала поміщикам і капіталістам. Населення часто терпіло від голоду та пошесних хвороб. Письменних в селі було лише 5 процентів. Про важкий соціально-економічний і культурний стан Нагуєвичів в 60-х роках розповідає діаграма, яка експонується в музеї, а також ряд фотографій того часу та картина художника В. Патики «Старе село Нагуєвичі».

У вітрині представлені твори Івана Яковича на селянську тематику, такі як «Хлібороб», «У шинку», «Бабка Митриха», «Михайло», «Галаган», «Гадки на межі», цикл поезій «По селах», оповідання «Історія кожуха», «Лесишина челядь», а також розвідка «Панщина і її скасування в 1848 році» та ряд інших. Привертає увагу цитата з ленінської газети «Искра», в якій дана влучна характеристика життя селян Галичини:

«Тому, що всі ліси і вигони відійшли до поміщиків, то селяни позбавлені були можливості вести скільки-небудь правильне господарство. Тягар податків кинув їх в обійми лихваря, і скоро прибуток зі своєї злиденної ділянки вони стали ділити між куркулем і казною, їм самим і їх сім'ям не залишилося нічого і, щоб хоч як-небудь прого-

¹ В. І. Ленін. Твори, т. 18, стор. 326.

дуватися, довелось вдатися до продажу робочої сили»¹.

Щоб знайти заробіток, велика кількість селян емігрувала за кордон, зокрема в Америку, але й там їх чекала важка праця, напівголодне існування.

В музеї представлено малюнки до творів І. Франка про важке життя селянства, а також картина В. Чернікова «Еміграція галицьких селян до Америки».

Батько Івана Франка — Яків Іванович, сільський коваль, був хоч і неписьменним, але досить вдумливою, розумною, обдарованою гумором людиною. Він користувався заслуженою пошаною серед селян не тільки Нагуєвичів, але й поза їх межами. В кузні Якова Івановича Франка завжди було людно. Сюди сходились робітники, йдучи на заробітки в Борислав, велись довгі розмови про важке життя «ріпників», про несправедливість австрійської конституції.

Згодом Іван Франко писав про це:

«В кузні йдуть розмови... Найбільше розмови про Борислав, про ями та закопи... Сього тижня в ямах загинило п'ять хлопа, а оноді в одній ямі задушило трьох, а сей або той упав з кибля і роздерся на городженій кішниці»².

Малий Іван Франко любив сидіти в батьковій кузні, дивитись на жевріючий вогонь та слухати розповіді селян. В експозиції вміщені спогади письменника про цей час:

«На дні моїх споминів і досі горить той маленький, але міцний огонь... Се огонь у кузні

¹ Газета «Искра», № 26, 1902.

² І. Франко, Твори, т. 4, К., 1950, стор. 191.

Малій Франко в батьковій кузні. Картина. Худ. Л. Левицький. 1952

І. Франко — гімназист 3-го класу. Фото.

мійого батька. І мені здається, що запас його я взяв дитиною в свою душу на далеку мандрівку життя. І що він не погас і досі»¹.

Саме тут, в батьківській кузні, Іван Якович вперше довідався про гірку долю бориславських робітників, яких по-хижацьки експлуатували на капіталістичних підприємствах Борислава.

В Галичині в кінці ХІХ століття швидкими темпами почав розвиватись капіталізм. Особливо швидко зростала нафтова промисловість в Бориславі. В експозиції музею глядач може побачити кілька фотографій, акварелей, малюнків загального вигляду тогочасного Борислава, хижацького використання дитячої та жіночої праці на бориславських підприємствах, примітивного добування нафти ручним способом тощо. Тут же багато ілюстрацій до оповідань Івана Франка на робітничу тематику. Кращі з них — малюнок С. Адамовича «В ямі при добуванні нафти» та І. Їжакевича «Ріпник».

Малий Іван Франко дуже уважно придивлявся до навколишнього життя. Він був надзвичайно допитливою, розумною дитиною. Яків Іванович своєчасно помітив здібності у свого сина і доклав усіх зусиль, щоб дати йому освіту.

В експозиції наводяться слова з поезії І. Франка, в якій поет з вдячністю і пошаною згадує свого батька.

Шестирічний Іван Франко поступив до початкової школи в сусідньому селі Ясениці-Сільній. В музеї подаються фотографії: шлях з Нагуєвичів до Ясениці-Сільної, хата, в якій часто бував Франко, та фотокопія свідоцтва про закінчення

¹ І. Франко. Твори, т. 4, К., 1950, стор. 197.

початкової школи. Ілюстрації до оповідань Івана Франка «Олівець» В. Касіяна, «Грицева шкільна наука» Л. Левицького відображають ряд типових епізодів знущання деяких вчителів в буржуазній школі над селянськими дітьми. Тут же глядач може побачити фотографію шкільного товариша Франка Степана Сенькова — прототипа героя оповідання «Олівець».

Після закінчення початкової школи Франка віддали вчитись у Дрогобич до так званої нормальної школи, де йому також довелося багато витерпіти від окремих учителів. У своїх оповіданнях «Красне писання», «Отець гуморист» Франко відтворив деякі події з життя учнів цієї школи. В експозиції є ілюстрації до цих оповідань.

Пізніше Франко вчиться в Дрогобицькій гімназії. Юнак розпочинає громадсько-політичну діяльність: організовує гурток прогресивно настроєних учнів, які розповсюджують заборонені владою книжки серед народу. Тут починається ширше знайомство Франка з літературою. Він вивчає напам'ять «Кобзар» Шевченка, поезії Лермонтова, Пушкіна, читає твори Вовчка, Мирного та деяких західноєвропейських письменників. Молодий Франко і сам починає писати вірші. Цьому сприяло активне вивчення ним усної народної творчості. Відомо, що вже в гімназії Іван Якович записав до 800 коломийок. На акварелі О. Кульчицької відображено, як студент Франко записує фольклор від робітників столярні. Добре пам'ятав письменник пісні та розповіді своєї матері — Марії Миколаївни, які він ще в дитинстві охоче слухав. Про ці хвилини залишились у поета найтепліші спогади.

Першим друкованим твором Івана Франка був сонет «Народні пісні», який появився під псевдо-

німом «Джеджалик» у третьому номері львівського журналу «Друг» за 1874 рік. Цей вірш, написаний в 1873 році, вважається початком літературної діяльності письменника. В музеї експонується фотокопія рукопису.

Про перебування Франка в гімназії розповідають експоновані фотографії: І. Франко серед гімназистів, будинок в Дрогобичі, в якому жив письменник, та інші. У 1875 році Франко з відмінними оцінками закінчив гімназію. В музеї є фотокопія його атестату зрілості.

КІМНАТА ДРУГА

НАВЧАННЯ ФРАНКА У ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

В другій кімнаті за життя Івана Франка була розміщена бібліотека, яку письменник почав збирати ще в гімназії. В 1916 році ця бібліотека нараховувала близько 10000 книжок. Експозиція цієї кімнати знайомить з життям і діяльністю Івана Яковича до 1880 року. Тут глядач може побачити документи про навчання Франка у Львівському університеті, про його активну діяльність в студентському гуртку, зростання його зацікавленості до прогресивної російської літератури. Тут же зберігаються матеріали, зв'язані з першим арештом Каменяра.

Про навчання в університеті Іван Франко писав: «Львівський університет не був тоді ніяким світильником у царстві духа: що більше можна його було порівняти з закладом для культури безплідності».

Навчальні програми не задовольняли Франка.

Frederick Lane

principiul de organizare al grupului mare

Объясняе

Вопросительное

Nauka religii *tolujary* —
 Język łaciński *tolujary* —
 Język grecki *tolujary* —
 Język polski *tolujary* —
 Język ruski *tolujary* —
 Język niemiecki *tolujary* —
 Historia i geografia *chwałobny* —
 Matematyka *chwałobny* —
 Nauki przyrodnicze *tolujary* —
 Propedeutyka klasa 10. *tolujary* —
 Nauki społeczne *tolujary* —

odpowiedzial kaszyński, otrzymuje obywatel
sowiadełno dijnietowski

Prohobyar ami 26 lipis 1875

Robert Thompson
187

Unvajack² Ayobin
St. Lawrence

Stanger Chapman

2. 10. 1914

Admission

1891

1870

Calculus Differential

Change 1/1/12

Scindulus myan
Bengal

Протокол іспитів зрілості І. Франка. Фотокопія.

Він багато працює, займається самоосвітою, читає твори російських письменників — Толстого, Тургенєва, Герцена, Чернишевського, Белінського, Добролюбова, Помяловського та інших, починає вивчати твори Маркса і Енгельса. Це допомогло йому глибше зрозуміти суспільно-політичне й економічне життя країни.

В 1876 році вийшла друком збірка поезій І. Франка під назвою «Письма Івана Франка. Баляди і розкази». Ця книжечка присвячена щирій подрузі юнацьких років письменника — Ользі Рошкевич. Сильні почуття до цієї дівчини довгі роки зберігались в душі поета. Ольга Рошкевич була освіченою людиною. Вона розуміла і вміла цінити літературу, допомагала Франкові перекладати на українську мову твори російських і західноєвропейських письменників, збирала усну народну творчість, сама пробувала писати. Іван Франко мав великий вплив на формування її світогляду. Він допоміг їй правильно зрозуміти тогочасні суспільні відносини, розкрив їй очі на справжню суть релігії, буржуазне право, мораль. Проте батько Ольги — піп Рошкевич — не дозволив дочці вийти заміж за революційно настроєного поета.

В університеті письменник бере активну участь в студентському житті, стає членом так званого «Академического кружка», який випускав журнал «Друг». «Академическим кружком» керували москвофіли — буржуазні клерикали. З приходом Івана Франка до редакції «Друга» журнал стає органом радикально-демократичної молоді. Згодом Франко був обраний секретарем редакційного комітету. В музеї експонуються фотокопії протоколів засідань, писаних рукою письменника.

Знайомство Франка з працями класиків марк-

сизму та з передовою філософською думкою Росії допомогло йому позбутись ідеалістичного розуміння суті мистецтва, яке мало місце в його ранній творчості, допомогло твердо стати на позиції матеріалістичної естетики. Свідченням цього є доповідь «Поезія і її становисько в наших временах», рецензія «Слівце критики», в яких письменник виступає проти суб'єктивізму в художній творчості і дає чітке визначення літературного процесу. В своїй боротьбі проти ідеалістичної естетики молодий критик опирався на ідеї В. Белінського.

В дальших літературно-критичних виступах: «Літературні письма», рецензії на збірку І. Щипавки (І. Верхратського) «Стрижок» та ін., Франко ще наполегливіше обстоює потребу зв'язку літератури з життям, відстоює її критичне спрямування.

Вже в середині 1876 року журнал «Друг» став виходити українською мовою замість «язичія». Це було серйозною перемогою демократичної групи редакції (Франко, Павлик та інші), вплив якої виявився таким сильним, що на виборах редакційного комітету в кінці 1876 року вона остаточно витісняє з журналу своїх ідеологічних противників.

В журналі «Друг» була надрукована повість Івана Франка «Петрії і Довбущуки», оповідання «Ріпник», «На роботі», а також переклад роману М. Чернишевського «Что делать?» (в музеї експонується цей переклад). У пізніших номерах «Друга» друкуються сатиричні твори Салтикова-Щедріна у Франковому перекладі.

У вітрині поруч журналу «Друг» є альманах «Дністрянка», де в 1876 році було надруковане реалістичне оповідання Франка з селянського життя — «Лесишина челядь». Українські буржуазні на-

ціоналісти, як згадував письменник, зустріли цей твір з обуренням, бо в ньому все було вороже літературним принципам як москвофілів, так і народовців: і тема неволі жінки, і змалювання темних сторін селянського життя, а особливо новий творчий метод — критичний реалізм. Націоналіст Барвінський умовляв письменника відмовитись від цього творчого методу, але він продовжував писати свої реалістичні твори. В 1877 році виходять оповідання Франка «Борислав. Картина з життя подгорського народу». Ця збірка свідчить про зростання таланту письменника-реаліста.

В 70-х роках студент Франко уважно слідкує за розвитком робітничого руху в Галичині. Разом з своїми друзями Остапом Терлецьким, Михайлом Павликом і іншими Франко бере активну участь в роботі революційних, соціалістичних гуртків.

На письменника і його товаришів посипались доноси в поліцію. 11 січня 1877 року у Львові були заарештовані російські революціонери Ястремський, Черепакін, Ляхоцький. Разом з ними було ув'язнено і Михайла Павлика. 11 червня поліція заарештувала половину членів редакційного комітету журналу «Друг», серед них і Франка, якого протримали в тюрмі 9 місяців.

В експозиції є записи письменника-революціонера, з яких ми довідуємось про жахливі умови тюремного ув'язнення.

Судова справа обвинувачених докладно характеризує причини арешту Франка. Його обвинувачували за розповсюдження соціалістичних ідей, підлив існуючого ладу. В музеї експонуються фотокопії документів: судовий опис прикмет арештованого, фотографія колишньої в'язниці, розписка про

одержання Франком із суду конфіскованих у нього книжок і т. п.

В тюрмі письменник не припиняв роботи. Він задумує ряд художніх творів, пише сатиричне оповідання «Сморгонська академія», вірш «Товаришам з тюрми».

Листа І. Франка з ч. К. Карлсону суду з книжками:
Маркс, Капітал, Тейлор, Анфänge der Kultur, і Spencer
Grundlagen der Philosophie.

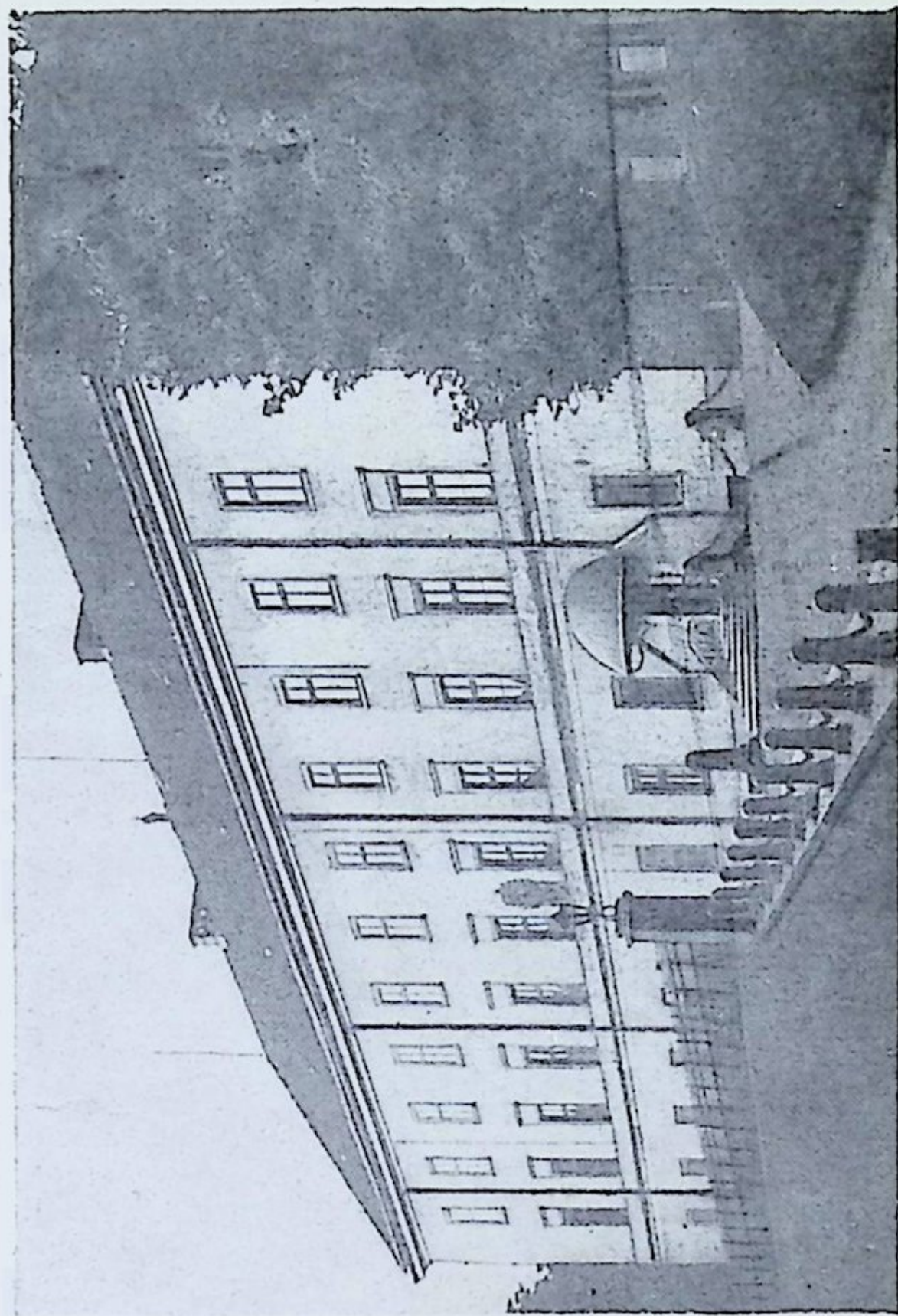
Листопада 1878

Іван Франко

Розписка І. Франка про одержання з суду частини його конфіскованих книжок. Фотокопія.

Після виходу з тюрми Іван Франко з запалом продовжує вивчати науковий соціалізм, читає твори Маркса і Енгельса, перекладає окремі частини «Капіталу» і «Анти-Дюрінга» на українську мову. Фотокопії рукописів цих перекладів є в експозиції музею.

В цей же час Франко редагує робітничу газету «Праца», що виходила польською мовою. Тут він систематично друкує свої статті, в яких гостро критикує капіталізм і закликає до революційної боротьби. Письменник постійно тримав тісний зв'я-

Будинок університету на вулиці Щербакова у Львові, де вчився І. Франко.
Фото.

Льв. № 374020.

11 Лич. № 4597

Ольга Рошкевич. Фото

зок з трудящими. Він часто бував у Бориславі, спускався в шахти, вів довгі розмови з робітниками. Ці його зв'язки з трудящими відображає картина К. Курила «Іван Франко серед бориславських робітників».

1913.

(Дрібна бібліотека)

Карль Маркс

Початок і історичний розвиток

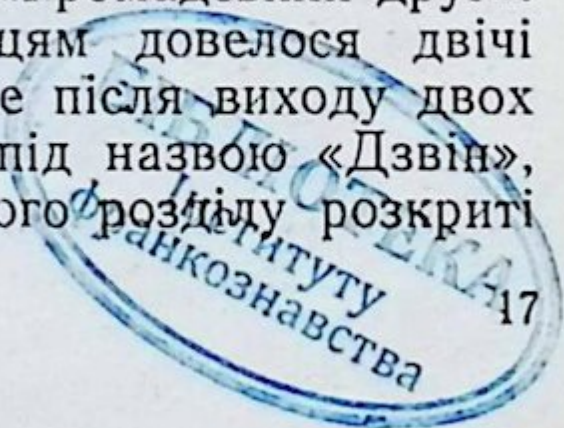
Капіталістичної продукції в Англії

З німецького переклав

Іван Франко

Титульна сторінка з перекладу І. Франка «Капіталу»
К. Маркса. Фотокопія рукопису.

В 1878 році Франко і Павлик почали видавати бойовий революційний журнал «Громадський друг». Через цензурні утиски видавцям довелося двічі змінювати назву журналу. Вже після виходу двох номерів журнал випускається під назвою «Дзвін», а потім «Молот». У вітрині цього розділу розкриті

книги журналу, на сторінках яких друкувались твори Франка.

Тут стаття «Критичні письма о галицькій інтелігенції», в якій письменник гостро виступав проти так званих москвофілів і народовців, що вели політику, ворожу трудящим масам, тут матеріалістичний трактат з питань естетики — «Література, її завдання і найважливіші ціхи». В цій статті Франко висловив думку, що література, як і наука, повинна бути «робітницею на полі людського поступу», вона повинна вказувати на хиби суспільного ладу. Вже тоді Франко заявив буржуазним теоретикам: «Література, стояча над партіями, — се тільки ваш сон, се ваша фантазія, — але на ділі такої літератури не було ніколи»¹.

Такі художні твори Франка, як «Товаришам із тюрми», «Думка в тюрмі», «Невільники», «Дума про Наума Безумовича», «Каменярі», «Воа соп-strictor» та багато інших, свідчать, як письменник у своїй творчості керувався матеріалістичними принципами. Він малює жорстоку капіталістичну експлуатацію, висміює лібералів-просвітян, захищає трудовий народ. У програмному вірші «Каменярі» поет створив образи відважних, самовідданих борців за краще майбутнє людства.

Весною 1880 року Франко виїхав до села Березів-Нижній, Яблонівського району, Станіславської області. Під час подорожі в місті Яблонові жандарми вдруге заарештували письменника і відправили в коломийську тюрму. Цей арешт був зв'язаний з процесом селян, яких обвинувачували у виступах проти цісарської влади. В підсудних знайшли книги, які видавав і розповсюджував Франко. Три мі-

¹ І. Франко. Твори, т. 16, К., 1955, стор. 12

І. Франко в студентському гуртку читає «Що делать?» М. Чернишевського.
Картина. Худ. В. Соколов. 1950

Студент І. Франко з товаришами. Фото.

сяці тримали письменника в тюрмі. За той час він написав багато поезій, в яких закликав до революційної боротьби. (Ці вірші пізніше увійшли до збірки «З вершин і низин»). Прокурор не зумів довести вину Франка. Поета етапом відправили в рідне село Нагуєвичі. Газета «Праца» тоді з обуренням писала про це нечуване знущання над поетом. Про один з епізодів цього етапу розповідає картина художника Бореяка «Франко на етапі».

КІМНАТА ТРЕТЯ

ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ ІВАНА ФРАНКА У 80—90-х РОКАХ ХІХ СТОЛІТТЯ

Франко живе у свого вітчима, в Нагуєвичах, працює в полі, але одночасно й пише поезії, повісті, оповідання, статті про робітничі справи, бере участь у складанні «Програми галицьких соціалістів», пише статтю «Чого хоче галицька робітнича громада?», в якій чітко проявляється його інтернаціоналізм і правильне розуміння робітничого руху. З теоретичними поглядами письменника персегується його найкращий художній твір цього часу — повість «Борислав сміється», яка друкувалася від номера до номера в журналі «Світ» (1881—1882).

У вітрині цього розділу широко ілюструються твори Франка того часу, подається перше видання повісті «Борислав сміється», де письменник показав не тільки стихійні виступи робітників, але й змалював початки організованої боротьби, вперше в українській літературі виводить позитивні образи борців-пролетарів. Про свій твір автор писав, що

це була спроба представити самородний робітницький рух бориславських робітників, що закінчився пожежею Борислава в 1873 році. Це була спроба показати боротьбу за соціальне визволення.

Ілюстрації в музеї розкривають сюжет повісті. В центрі експозиції розташована картина І. Гуторова «Мітинг на толоці», де передано момент зборів бориславських робітників, поруч — гравюри В. Касіяна, акварелі Й. Куриласа, фотокопії робіт С. Адамовича.

Вже в ранньому періоді своєї творчості Іван Франко правильно зрозумів реакційну суть галицького попівства (оповідання «Навернений грішник», «Патріотичні пориви» та інші). Особливо гостро виступив він проти кубла реакції — Ватикану. У своїй статті «Католицький панславізм» (вона розкрита у вітрині) письменник виступає проти католицизму, викриває загарбницьку політику Ватикану.

«Відколи тямить історія,— пише автор,— католицизм був усе завзятим ворогом слов'янщини, і хто знає, чи не приніс їй більше шкоди від усіх кривавих війн з мадьярами, німцями та татарами! Згадаймо тільки про католицькі ордени «Крестоносців» та «Мечових братів», котрі ріками лили кров слов'ян і литовців над Балтійським морем, котрі до крихти згладили зо світа плем'я пруссаків! Згадаймо про облудну політику пап і інтриги єзуїтів на дворі польських королів та вельмож, котрі довели до злосчасної унії релігійної, до переслідування руського люду зразу за його віру, а далі й за народність, довели до його крайньої руїни і до великих та кривавих війн козацьких»¹.

¹ І. Франко. Публіцистика, К., 1953, стор. 32.

Каменярі

Як був дивний сон. Пачов парад мою
Безмірно, а муча і така мучотна,
а я умикавний ланцюг залізний мою
із височенну гранітну і каменну
а дає і тесари так як і камен, як я.

У кожного тако мить і так в морти,
а і очі в кожного параді ланцюг мой,
а руки в кожного ланцюг мой так обійма,
а чили кожного до дну всі мучотні,
бо тина від одні і тина і тина і тина.

У кожного в рукав тесари, тесари мучотні.
Тесари нам тесари тесари мучотні тесари.
«Думаєт коу камен? Камені тесари мучотні»
«не мучотні тесари? Тесари і тесари і тесари»
«бо тесари тесари камені тесари мучотні!»

І тесари як одні тесари мучотні тесари
і тесари мучотні о камені тесари,
і в тесари тесари тесари тесари тесари
та тесари тесари. Тесари тесари тесари
камені тесари о камені тесари.

Мов водоспад мов, мов бить тесари Кривавий.
Тесари тесари тесари тесари тесари.
Тесари за тесари тесари тесари тесари,
мучотні тесари тесари тесари тесари,
тесари тесари, тесари тесари тесари тесари.

І тесари тесари тесари, тесари тесари тесари тесари.
тесари тесари тесари тесари тесари тесари тесари

У вітрині подана стаття «Хуторна поезія» П. А. Куліша», в якій І. Франко, викриваючи націоналістичну обмеженість і клерикалізм Куліша, тим самим засуджує всіх націоналістів як прислужників церкви та панівних класів. На противагу націоналістичній літературі, яка проводила теорію «єдиного потоку», письменник доводить, що в українській, як і в усякій іншій нації, є багаті і бідні, що інтереси українських і польських панів спільні, їх мета — нажитись за рахунок важкої праці трудящих. В оповіданні «Ліси і пасовиська» (в музеї подана ілюстрація до цього твору) Іван Якович змальовує два ворожі один одному табори — буржуазію і трудящих.

Думки про майбутнє суспільство і про обов'язки перед батьківщиною Франко втілює у своїй повісті «Захар Беркут» (1883). Цей твір приніс авторові славу прекрасного майстра історичної повісті. У творі, де відображаються події сивої давнини, Франко звертається до своїх сучасників, закликає до об'єднання сил, засуджує зраду.

Письменник весь час мріяв про те, щоб відвідати Наддніпрянську Україну, Росію. В одному з своїх листів він писав:

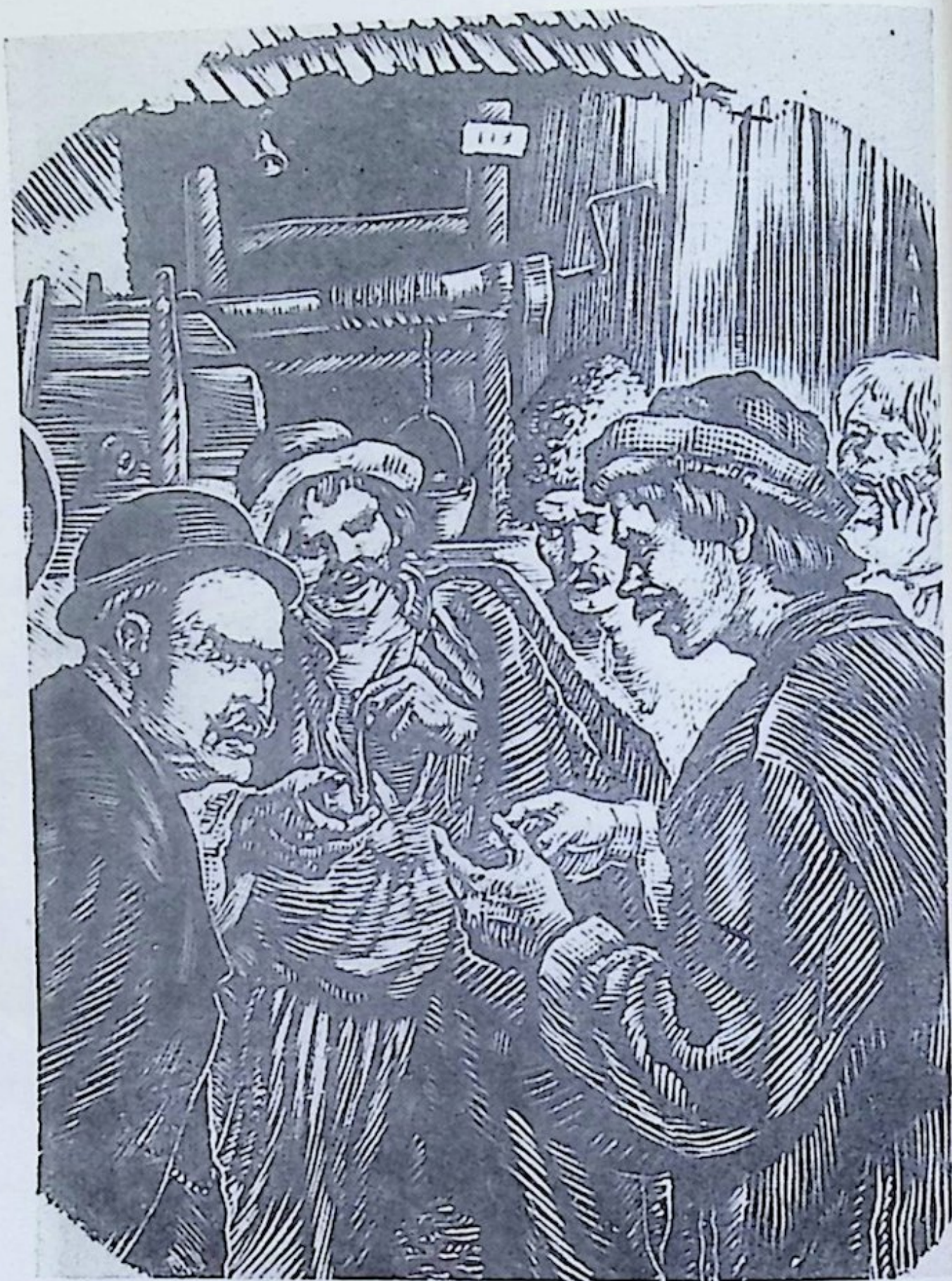
«Дуже б ще мені хотілось якийсь час побувати в Петербурзі, в Москві, поповнити свою бібліотеку хоч якнайпотрібнішими річями, а головне — пізнати людей»¹.

Проте Москви і Петербурга письменникові не довелося побачити. Весною 1885 року Франко поїхав перший раз до Києва з метою зібрати кошти на видання літературного журналу. Більшість націона-

¹ Матеріали для культурної і громадської історії Західної України, т. I, К., 1928, стор. 382.

І. Франко — популяризатор марксизму. Стіна експозиції.

Робітники відмовляються від роботи. Ілюстрація до повісті І. Франка «Борислав сміється». Гравюра. Худ. В. Касіян.

лістично настроєної інтелігенції Києва не допомогла письменнику в цій справі. «Головна користь з тої подорожі,— згадує Франко,— була та, що я пізнав людей»¹.

В музеї висить портрет М. В. Лисенка, з яким Франко познайомився у Києві. Дальші їх стосунки — щира дружба. Видатний композитор до багатьох віршів поета написав музику.

У Києві Франко познайомився з Ольгою Хоружинською, з якою одружився у 1886 році.

Іван Франко був діячем, навколо якого гуртувалися найкращі літературні сили України. Він тримав тісні зв'язки з молодими письменниками — Наталею Кобринською, Осипом Маковеем, Уляною Кравченко й іншими. Поруч фотографій цих письменників в експозиції подано портрет визначної польської повістярки Елізи Ожежко, яка, вивчивши українську мову, зачитувалася творами І. Франка і просила дозволу перекладати його оповідання на польську мову.

Важливою подією в розвитку української літератури був вихід у світ збірки Івана Франка «З вершин і низин», надрукованої в 1887 році. У цій збірці, видання якої експонується, автор виступає як геніальний поет-новатор, мислитель, революціонер-демократ. У вірші «Гімн», що є прологом до збірки, Франко оспівує віковічне прагнення пригноблених мас до визволення, боротьбу «за поступ, щастя, волю». Хоч давно народився революційний дух народів, але він «аж вчора розповився», після того коли на арену боротьби виступив робітничий клас.

Циклами «Думи пролетарія», «Гадки на межі», «Excelsior» ця збірка перекликається з прозовими

¹ І. Франко. В поті чола, Львів, 1890, стор. 14.

творами І. Франка. Цікавим є той факт, що один свій цикл поезій Франко назвав «Думи пролетарія». Цим самим слово «пролетар» Франко вперше ввів в українську поезію.

Вірши

Вічний революціонер,
дух, чого тіла тебе до бою,
твоя за поступ, шкатулка і волю,
він живе, він мене не вмер!
Ні понівески тортур,
ні арештів царських мур,
ні віська муштровані,
ні гармати лаштовані,
ні шніонів ремінь
в груді його мене не убива.

Уривок з рукопису вірша І. Франка «Вічний революціонер».
Фотокопія рукопису.

У циклі сатиричних віршів «Оси» є поема «Ботокуди», яку Ярослав Галан назвав «скалкою в оці

Захар Беркут. Ілюстрація до одноіменної повісті І. Франка.
Кераміка. Худ. М. Беляєва. 1954.

І. Франко з дружиною. Фото. 1886

націоналістів». В ній поет з гіркою іронією характеризує тогочасний буржуазний лад:

На землі такий порядок:
Удолині бидло сіре
Робить, мре, хреститься й твердо
Все держиться предків віри.
Понад ним війти, жандарми,
Поліцейські своїм трудом
Лад піддержують суспільний,
Шлях рівняють ботокудам¹.

Поет широко змальовує відносини в Галичині і по-марксистському оцінює їх, каже, що не в людях зло, а в суспільному устрої.

В 1889 році за зв'язки з російськими студентами Франко був утретє заарештований. В експозиції подаються твори, які письменник написав під час десятитижневого перебування в тюрмі. Протестом проти насильства над людиною є цикл поезій «Тюремні сонети», в яких дається дуже влучна характеристика австро-угорської монархії:

Тюрмо народів, обручем сталевим
Ти обціпила їх живі сугави
Й держиш — не для пожитку, не для слави,
А лиш для жиру клевретам мерзенним².

В експозиції є фотокопії окремих поезій цього циклу, а також ілюстрації до поеми «Сурка», до оповідання «До світла» художника Л. Левицького та інші.

На початку 90-х років минулого століття Франко

¹ І. Франко. Твори, т. 10, К., 1954, стор. 111. Під ботокудами Франко розумів реакційну частину галицької інтелігенції.

² Там же, стор. 166.

пише ряд статей: «В справі угоди», «Ще про угоду та її плоди», «Програма руського клубу», художні твори «Опозиція», «Свиня», «Задля празника», «Доктор Бессервіссер», в яких гостро виступає проти угодництва галицьких народовців і попівщини з польською шляхтою та цісарським урядом. Ці твори широко представлені в експозиції. В цей же період Франко бере активну участь у виданні жіночого альманаха «Перший вінок», журналів «Товариш» і «Зоря», а з 1890 по 1894 рік редагує журнал «Народ», в якому вміщає статті та сатири, спрямовані проти так званої « нової ери » та проти попівщини.

У вітрині зберігається примірник збірки оповідань «В поті чола», що вийшла в 1890 році. Надзвичайно цінною є автобіографія Франка, вміщена на початку книги.

Великий Каменяр дуже високо цінив таких прогресивних письменників, як М. Коцюбинський, Л. Українка, В. Стефаник. Л. Мартович. З ними він особисто зустрічався, щоб спільно обговорити свої творчі плани. Про це свідчить ряд переконливих матеріалів, поданих в експозиції.

З великою повагою ставився Іван Франко до прогресивних письменників та культурних діячів Росії, Німеччини, Чехії, Польщі, Франції та інших країн. Він надзвичайно високо цінив творчість Л. Толстого, друкував статті з аналізом його творів. Ці статті вміщувалися в польській газеті «Кур'єр Львовський», на сторінках якої друкувались також статті Франка про українську літературу, про культурні зв'язки слов'янських народів, рецензії на театральні вистави, статті про український театр та ін.

На столі, за яким з 1887 по 1897 рік Іван Франко працював в редакції «Кур'єра Львовського», ле-

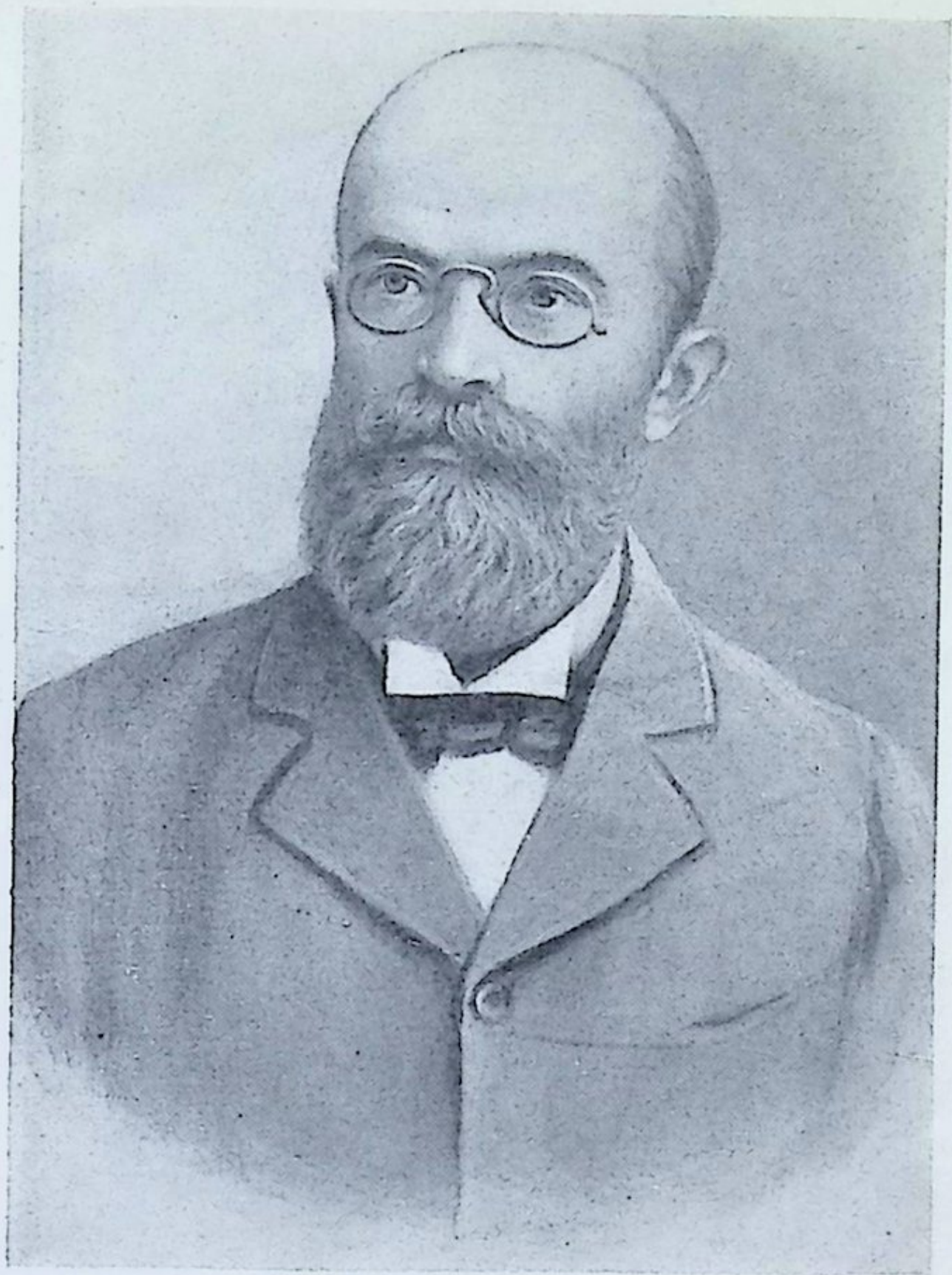
жить номер газети, де повідомляється, що в університеті в «Слов'янському кружку» Франко прочитав лекцію про О. Пушкіна. Ще на початку 80-х років письменник перекладає «Мертві душі» М. Гоголя, пише статті про О. Пушкіна, Г. Успенського, твори якого назвав «золотою книгою».

Постійно Іван Якович перекладав поезії Некрасова, а під впливом великого російського сатирика М. Салтикова-Щедріна він писав свої їдкі сатири. Про почуття Франка до прогресивної російської літератури читаємо його слова в експозиції:

«Коли твори літератур європейських нам подобались, порушували наш смак естетичний і нашу фантазію, то твори росіян мучили нас, порушували наше сумління, будили в нас чоловіка, будили любов до бідних і покривджених»¹.

Крім літературно-критичних оцінок творчості окремих зарубіжних письменників, Франко в той же час в цілому ряді газет і журналів вміщує переклади з російських, польських, чеських, американських, французьких, англійських авторів. В експозиції є фотокопії рукописів листів до чеського етнографа Ржегожа, з яким Франко був у близьких товариських стосунках. Зв'язки Франка із слов'янськими письменниками — це символ великої дружби всіх слов'янських народів, єднальною силою яких є російський народ. Значення російського народу в цьому відношенні письменник дуже добре розумів. «Факт загального нахилу до Росії, — писав він, — існує в більшій чи меншій мірі серед усіх племен слов'янських».

¹ І. Франко. Літературно-критичні статті, К., 1950, стор. 36.

М. Павлик. Фото

Ілюстрація до оповідання І. Франка «Свинська конституція».
Акварель. Худ. М. Форостецький. 1953.

У вітрині подані також драматичні твори Івана Франка, написані в цей період. Вони увійшли в класичну спадщину української літератури.

ІВАН ФРАНКО ТА ВИБОРИ В ГАЛИЧИНІ

Австро-Угорщину як «тюрму народів», як «багно гнилеє між країн Європи» І. Франко змалював у численних своїх творах і статтях. Даний розділ експозиції розкриває буржуазні порядки, «свинську» конституцію австро-угорської монархії.

Популярність Івана Франка як борця за права простого народу з кожним роком все більше зростала. Неодноразове висування кандидатури письменника депутатом до галицького сейму і австрійського парламенту є яскравим підтвердженням любові трудящих до великого Каменяра.

У «Зверненні» про Франка як кандидата писалося, що він, селянський син, вихований у чорній нужді, на чорному криваво заробленому хлібі, все життя боронив селянські справи, за селянську справу терпів страшні переслідування, але ніколи не переставав говорити правду панам в очі.

Напередодні виборів письменник роз'яснював селянам суть тогочасного буржуазного ладу. Цей безпосередній зв'язок із селянами давав Іванові Франку можливість вивчити життя народу, зачерпнути теми для своїх художніх творів. Саме віча дали тему для створення прекрасної сатири «Свинська конституція», що яскраво змалювала суть цісарських порядків.

Такі документи, як «Звернення виборчого комітету», подяка Франка виборцям, стаття «Легальні вибори в Галичині», оповідання «Гострий-пего-

стрий староста» й інші, блискуче характеризують тодішні вибори в Галичині.

У вітрині цього розділу є збірник «Іван Франко, Василь Стефаник, Лесь Мартович, Осип Маковей про вибори в Галичині» та стаття академіка М. С. Возняка «Виборче беззаконня проти Івана Франка». А поруч виставлено матеріали, що розповідають про справді народні вибори при Радянській владі в західних областях України.

Дальший розділ експозиції розповідає про плідотворну громадську діяльність Івана Франка наприкінці ХІХ століття. З 1894 по 1897 рік він видає журнал «Життя і слово», на сторінках якого публікуються художні твори, статті на політичні теми та наукові праці. Тут друкувалось багато Франкових поезій, повість «Для домашнього вогнища», роман «Основи суспільності», а також твори Лесі Українки, Павла Грабовського та інших українських письменників. Тут же була відведена спеціальна рубрика «Вісті з Росії», в якій поміщались повідомлення про революційний рух по той бік Збруча. В експозиції журнал розкритий на тій сторінці, з якої трудящі Галичини довідалися про арешт царською охранкою активних учасників марксистського гуртка «Союзу боротьби за визволення робітничого класу» разом з В. І. Леніним як організатором і керівником гуртка.

Франко особливо цікавився соціал-демократичним рухом Росії. У вітрині цього розділу подаються спогади В. Д. Бонч-Бруєвича (він листувався з Франком), з яких довідуємось, що Іван Якович постійно читав видання російської соціал-демократії. Тут же титульні сторінки журналів «Новое слово», «Жизнь», в яких поруч праць В. І. Леніна друкувалися твори Франка. Письменникові добре була зна-

йома діяльність Плеханова, про якого він згадує в своїх листах і в газеті «Кур'єр Львовський».

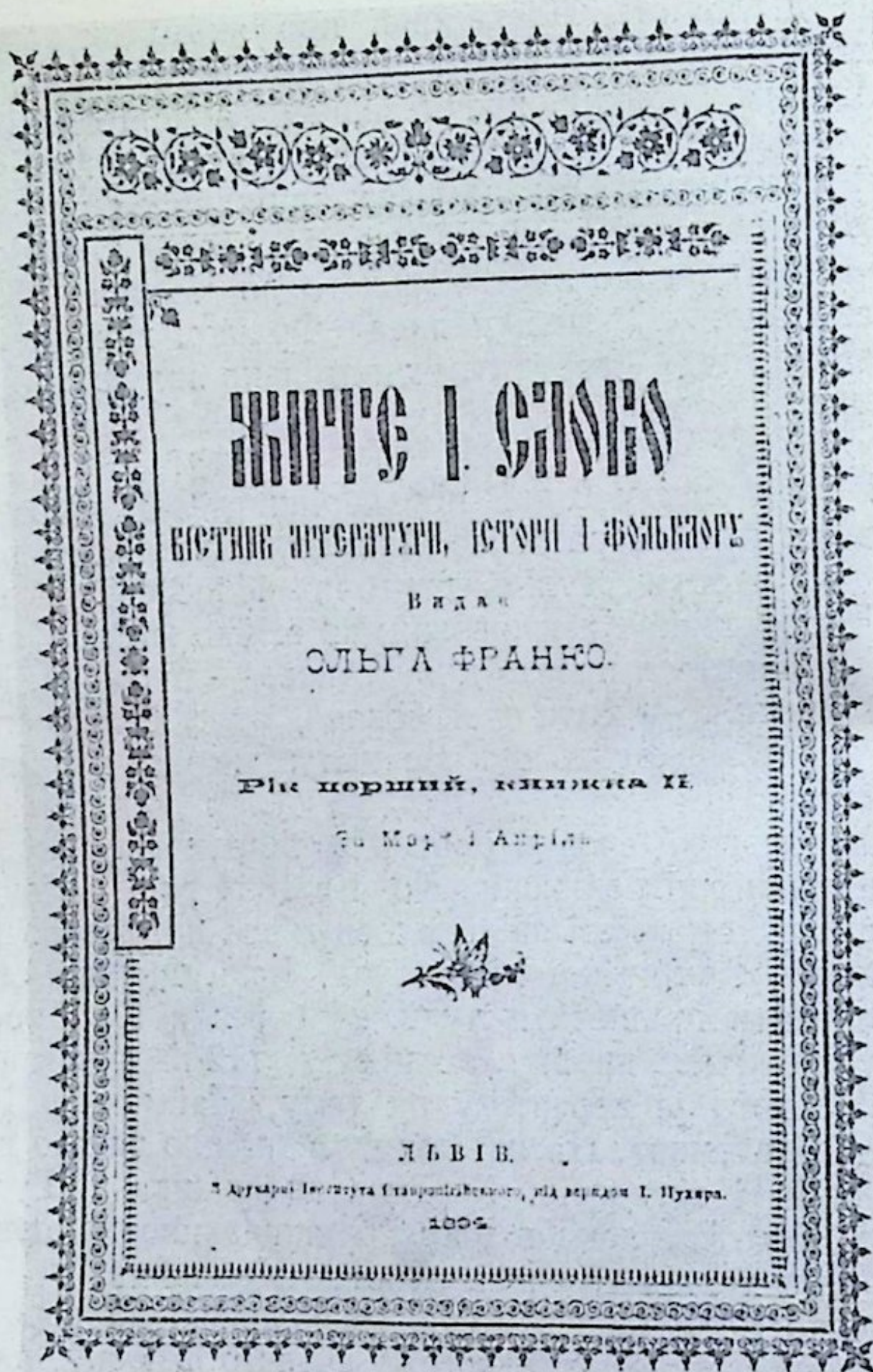
Максим Горький, прочитавши Франкові оповідання «Малий Мирон», «Красне писання», надруковані в журналі «Жизнь юга», зацікавився письменником і почав слідкувати за його творчістю. Доказом цього є лист Горького до Чехова (1899), де сказано: «О Вас написал Франко, галициец, в своей газете, — говорят, удивительно душевно написано».

В 1893 році у Відні під керівництвом відомого славіста професора Ягіча Франко захистив дисертацію та здобув ступінь доктора філософії. У цей період великий Каменяр займає стійке місце в науці. «Доводиться просто дивуватись, — писав М. Коцюбинський, — коли цей борець, поет, белетрист і публіцист знаходить ще час для серйозної наукової роботи»¹.

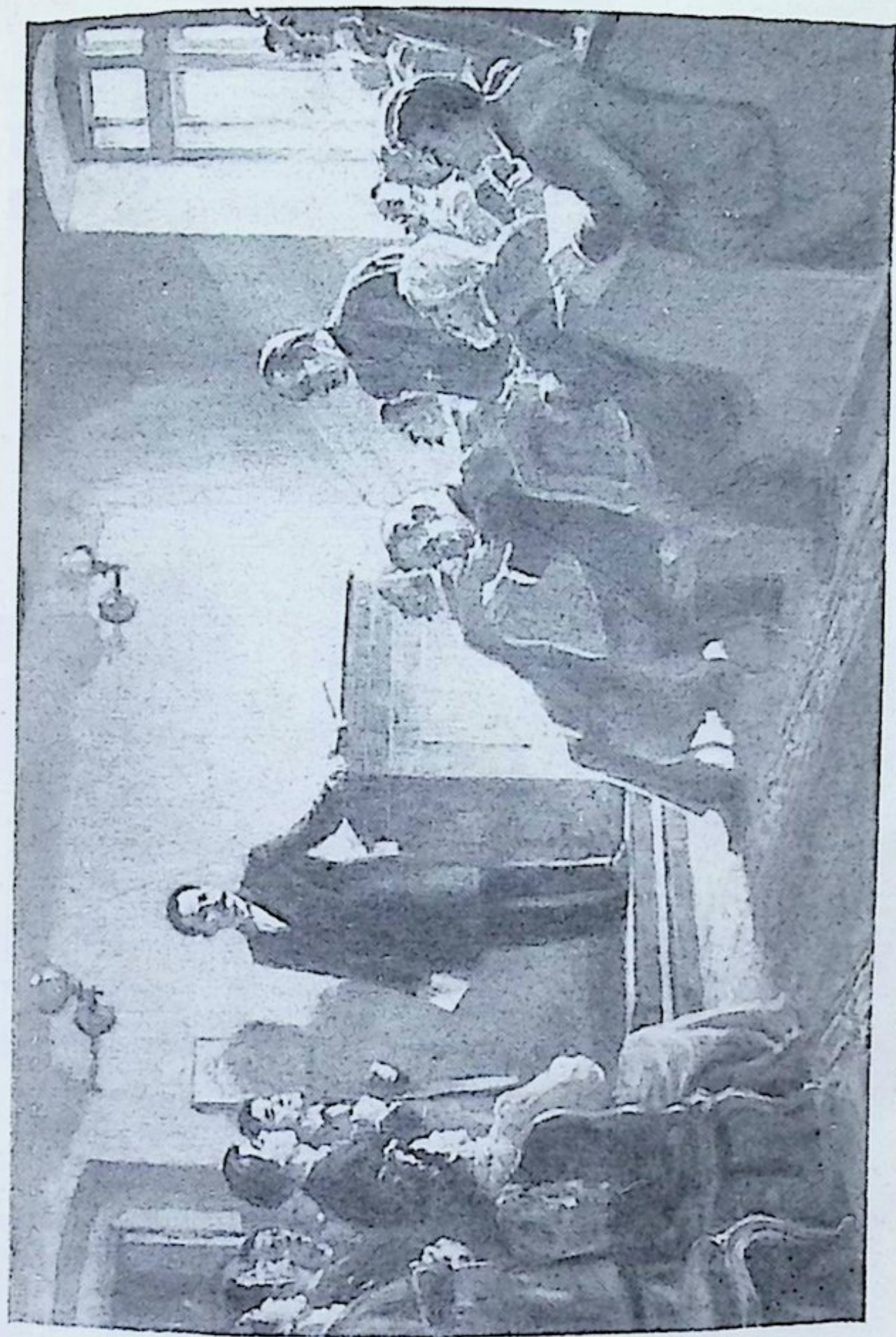
Талановитий вчений рвався до широкої аудиторії, до широких кіл слухачів. Коли в 1894 році у Львівському університеті звільнилося місце професора на кафедрі української літератури, Іван Франко старався піти працювати туди. 22 березня 1895 року він прочитав пробну лекцію у 112-ій аудиторії Львівського університету на тему «Наймичка» Тараса Шевченка». На цю лекцію прийшло багато викладачів і студентів. Картина художника І. Гуторова «Пробна лекція Івана Франка» наочно показує захоплення слухачів лекцією Каменяра.

Вчена рада університету, незважаючи на вороже ставлення до «мужицького» вченого з боку ряду

¹ М. Коцюбинський. Твори, т. 3, К., 1949, стор. 29.

Обкладинка журналу «Життя і слово». Фото.

Пробна лекція І. Франка у Львівському університеті.
Картина. Худ. І. Гуторов.

І. Франко і О. Кобилянська. Фото. 1898.

осіб, винесла позитивне рішення про прийняття Франка приват-доцентом. Але австрійська влада не погодилася. Багатьма експонатами відбито факт недопущення Франка на кафедру української літератури, що було черговим проявом ненависті до письменника-революціонера з боку австрійського уряду, польської шляхти, українських буржуазних націоналістів та попів (зокрема митрополита Сембратовича).

Переслідування на цьому не припинилося. Коли в 1896—1897 рр. Франко своєю статтею «Дещо про себе самого» та памфлетом «Поет зради» гостро виступив проти українських буржуазних націоналістів та польських шовіністів за їх зрадництво рідному народові, тоді цькування проти нього почалися ще з більшою силою. Йому відмовляли у співробітництві в редакціях газет і журналів, на нього робили доноси в поліцію. Все це призвело до погіршення матеріальних умов письменника, але не зламало його. За виступи Івана Франка проти шляхти і націоналістів шовіністичні хулігани загрожували йому фізичною розправою. Проте демократична українська та польська молодь, прогресивні діячі України і Польщі правильно зрозуміли виступи Франка і завжди з великою повагою ставилися до нього та захищали його. Визначний польський вчений І. О. Бодуен де Куртене писав Франкові: «Гавкання на Вас... у великій мірі обурило мене, оскільки воно було доводом нетерпимості і того, що умами оволодів сліпий шовінізм»¹, а молодь Польщі назвала Франка «одним із найбільших речників прогресу в нашому краї».

Відвідувач музею може побачити матеріали, що широко характеризують негативне ставлення Фран-

¹ Журнал «Жовтень», № 4, 1951, стор 99.

ка до українських буржуазних націоналістів, польської шляхти та інших ворогів народу.

В 1896 році виходить у світ збірка поезій Франка «Зів'яле листя», а в 1898 році — «Мій Ізмарагд». В них Франко виступив як прекрасний майстер інтимної та громадської лірики. У цілому ряді своїх поезій («Декадент» (1896), «Сідоглавому» (1898), «Україна мовить» (1898) і інших) поет дає гостру відповідь націоналістам, які обвинувачували його в декадентстві. На противагу націоналістичній балаканині про любов до якогось міфічного рідного краю Франко писав:

Ти, брате, любиш Русь,
Як хліб і кусень сала, —
Я ж гавкаю раз в раз,
Щоби вона не спала...
Ти, брате, любиш Русь,
За те, що гарно вбрана, —
Я ж не люблю, як раб
Не любить свого пана.
Бо твій патріотизм —
Празнична одежина,
А мій — то труд важкий,
Гарячка невдержима¹.

Засуджуючи націоналістів, поет в той же час виступав проти попів:

«Попи є така верства, з котрою неможливо водити приязнь, як рівний з рівним... Пригадаємо, як сказано кидалися наші попи на перші початки реалістичної літератури, на перші проби малювати вірно життя простого люду. Пригадаємо, який гвалт підняло було наше попівство проти перших проб зовсім теоретичної дискусії соціалізму на нашій мові»².

¹ І. Франко. Твори, т. 11, К., 1952, стор. 59.

² І. Франко. Радикали і попи, Львів, 1898, стор. 10—13.

ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ

ВІСТНИК.

КНИЖКА VI.

За червень 1900 року.

Титульна сторінка журналу «Літературно-науковий вісник». Фото.

І. Франко, М. Коцюбинський і В. Гнатюк. Фото. 1905

DUPLICAT

Q. E. F. F. Q. S.
SUMMIS AUSPICIIS
AUGUSTISSIMI IMPERATORIS AC REGIS

FRANCISCI IOSEPHI I

IN UNIVERSITATE LITTERARUM VINDOBONENSIS

ERNESTUS LUDWIG

MEDICINAE ET CHIRURGICAE DOCTOR — CHIRURGIAE MEDICINAE PROFESSOR PUBLICUS PURPUREAE ORIGINIS
IMPERATORIS AUSTRIACAE COUNCILORIS AULICAE — EQUES ORDINIS AUSTRIACAE FERREAE CRUCIS III.

H. T. UNIVERSITATIS RECTOR

FRIDERICUS MÜLLER

PHILOSOPHICAE DOCTOR — LINGUARUM ORIENTALIVM PROFESSOR PUBLICUS PURPUREAE ORIGINIS
CAES. ACADEMIAE SCIENTIARVM VINDOBONENSIS NATVS — EQUES ORDINIS AUSTRIACAE FERREAE CRUCIS III.

ORDINIS PHILOSOPHORVM H. T. DECANVS

ALPHONSUS HUBER

PHILOSOPHICAE DOCTOR — HISTORIAE PROFESSOR PUBLICUS PURPUREAE ORIGINIS — CAES. ACADEMIAE SCIENTIARVM VINDOBONENSIS NATVS

PROMOTOR RITE CONSTITUTVS

VIRVM CLARISSIMUM

IVAN FRANKO

E NAKUJEWICE IN GALICIA ORTVM

CONFERAT ET AGNOSCAT, UT INSCRIBITUR: JOH. ROMAN VON BARLAAM UND KRAJCAT WOHLE DER DOCTEN EXTRAORDINAE ZARIME VON DER UNIVERSITAT VON VINDOBONEN UND HIER PLATONISCH HABITATION — ET EXAMINIBUS LECTURIS LAUDIBILEM IN PHILOSOPHIA GLORIA INVENIENS PROMOTOR

DOCTORIS PHILOSOPHIAE NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA

TRIBUTUM IN OMNIBUS ET RITE HONORIBUS LITTERARVM UNIVERSITATIS VINDOBONENSIS VIGILANS

VINDOBONAE DIE 1. MENSIS JULII MDCCCXIII

E. Ludwig

F. Müller

A. Huber

DUPLICATUM DATUM EST DIE UNIL. MENSIS DECEMBRIS MDCCCXIII

Дублікат докторського диплому І. Франка. Фотокопія.

Разом з виступами проти попівщини і націоналізму Франко спрямовує своє гостре перо проти загниваючих ідей буржуазії. Він виступає проти декадентства не лише в українській, а й в зарубіжній літературі, викриваючи його справжні класові корені. Слова Франка, вміщені в експозиції, говорять про те, як слід уникати декадентства.

«Тільки ненастанна, жива стичність з людьми може охоронити наше письменство від манівців; тільки солідарність з тим нашим бідним, сірим, але конкретним братом охоронить нас від абстракцій і доктринерства, поведе наш національний розвій простою, вірною дорогою»¹.

Поради І. Франка допомогли молодим письменникам засвоїти принципи реалістичної літератури. Свідченням цього може бути творчість Ольги Кобилянської, Марка Черемшини та інших.

В 90-х роках Франко пише ряд драматичних творів («Сон князя Святослава» — 1895, «Учитель» — 1896). У них він висловлює патріотичні погляди і з великою теплотою малює образи людей, що віддають свої сили народові. Драма «Украдене щастя» (1891 р.) — це шедевр в українській літературі.

25-ЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ ІВАНА ФРАНКА

Про безмежну любов народу до Франка, про його велику популярність як письменника свідчить широке відзначення в 1898 році 25-літнього ювілею його літературної діяльності. Цій події в житті письменника відведено багато місця в експозиції музею. На стіні розміщені портрети українських письменників,

¹ Ювілей 25-літньої літературної діяльності І. Франка, ЛНВ, 1898, кн. XI, стор. 130.

які вітали Івана Франка, уривки з їх адрес, привітань. Ось, наприклад, Леся Українка писала:

«Я щиро поважаю Вас і Ваш талан, а знаючи важку долю українського поета, рада б неба прихилити, аби та доля поліпшилася»¹.

В честь Івана Франка відбувся тоді урочистий вечір. На ньому письменника вітали трудящі селяни. «Перший, що цілою душею приляг до селян, — говорив їх представник, — був Іван Франко. Всю свою працю, все своє життя він дав для селян, а найтяжчі удари не відвели його від боротьби за правду, за добро, за волю... І селяни зрозуміли його... селяни з найбільшою вдячністю дивляться на працю Франка, а будучі покоління його працю будуть благословити»².

Високо цінила заслуги Франка молодь. «Своєю невсипущою працею Ви, можна сказати, виховали собі покоління, що чолом б'є перед Вами, вважає Вас своїм батьком, провідником, учителем»³, писала прогресивна молодь Станіслава. А письменниця Наталя Кобринська сказала тоді на вечорі, що Франко — це талант, який становить епоху в українському культурно-літературному розвитку.

Виступаючи з словом-відповіддю, Франко говорив: «Яко син селянина, вигодуваний твердим мужицьким хлібом, я почував себе до обов'язку віддати працю свого життя тому простому народові»⁴.

Серед експонатів музею — фото П. Грабовського, яке він прислав І. Франкові в день ювілею. На звороті фотографії напис: «Вітаю з 25-літнім ювілеєм

¹ Л. Українка, Публікації, статті, дослідження, К., 1954, стор. 46.

² ЛНВ, 1898, кн. XI, стор. 122.

³ Там же, стор. 117.

⁴ Там же, стор. 129.

праці письменницької. Нехай вона знов і знов будить до життя рідному народові на добро та славу! В думці завжди з Вами, Ваш щирій прихильник — Павло Граб»¹.

На великому монтажі, що вміщений у центрі цього розділу, фотографії громадських діячів і письменників, які особисто вітали Франка в зв'язку з ювілеєм: О. Кобилянська, І. Труш, Н. Кобринська, М. Павлик, В. Гнатюк, Д. Лукіянович та інші.

У вітрині лежать привітання Франкові від трудящих, громадських організацій та молоді. Поруч — бібліографічний збірник: «Спис творів І. Франка», підготовлений до ювілею М. Павликом, де на 126 сторінках — лише назви творів письменника. Увагу відвідувачів привертає книжка «Привіт д-ру Іванові Франкові», в якій вміщені твори Лесі Українки, Івана Карпенка-Карого, Наталі Кобринської та інших.

КІМНАТА ЧЕТВЕРТА

ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ ІВАНА ФРАНКА В 1900—1913 рр.

На початку 900-х років в Галичині відбуваються революційні заворушення. В 1902 році у Львові розстріляно мітинг робітників, що зібралися з вимогою зменшення робочого дня і підвищення заробітної плати. Про події того часу Іван Франко пише в статті «Львівські заворушення».

Перша російська революція мала величезне значення для розвитку боротьби галицького пролетаріату. Львівська прогресивна газета «Новий громад-

¹ Архів музею І. Франка у Львові.

І. Франко і М. Коцюбинський в Криворівні.
Картина. Худ. Ю. Сахно. 1954

І. Франко відмовляється від сповіді. Картина.
Худ. І. Холоменюк. 1955.

ський голос» за 1905 рік, у виданні якої брав участь Іван Франко, писала:

«Вогонь, який так великим полум'ям обняв цілу Росію, перекинувся і на сусідні краї... Подих східного, вільного вітру заворушив і нами, що, ніде правди діти, як не спали, то дрімали байдуже».

Ведучи боротьбу проти австро-угорських загарбників, польських та українських поміщиків і капіталістів, трудящі Галичини завжди звертали свої погляди до великого російського народу, вірили в те, що з його допомогою вони здобудуть волю. Робітники Галичини висловлювали гаряче співчуття російським борцям, вимагали 8-годинного робочого дня, загального виборчого права, міжнародної солідарності пролетаріату.

В експозиції представлено фото демонстрації трудящих Дрогобиччини з вимогою 8-годинного робочого дня.

Хлібороби Західної України, дізнавшись про те, що в Росії селяни захоплюють поміщицькі землі, відкрито заявляли, що і вони підуть таким же шляхом та «зроблять червоне море з панських дворів».

Перекручуючи життєву правду, українські буржуазні націоналісти намагалися довести, що в 900-х роках Іван Франко відійшов від активної громадсько-літературної діяльності. Факти доводять протилежне. В музеї глядач може ознайомитись з усією величезною роботою, яку вів Франко в цей час. Тут є перші видання творів письменника того часу, фотокопії його рукописів, а також матеріали, які свідчать про великий авторитет Франка серед прогресивно настроєних суспільних верств. З наявних в музеї матеріалів видно, що на початку ХХ століття Іван Франко з особливою увагою слідкував за революційними подіями в Росії. Революція 1905 року

посилила віру письменника в соціальне і національне визволення всіх трудящих, в братнє воз'єднання українського народу з російським. Письменник звертав увагу на всесвітньоісторичне значення визвольної боротьби російського народу, він намагався підняти галицьку молодь на боротьбу проти гнобителів. В «Одвертому листі до галицько-української молодіжі» Франко писав:

«Схід Європи, а в тім комплексі також наша Україна, переживає тепер весняну добу... коли народні сили серед страшних катастроф шукають собі нових доріг і нових форм діяльності... ви, молоді приятелі, що з зацікавленням читаете новини з Росії, чи подумали ви про значення тих подій для нашої нації, для нас усіх, для кожного з нас особисто?»¹

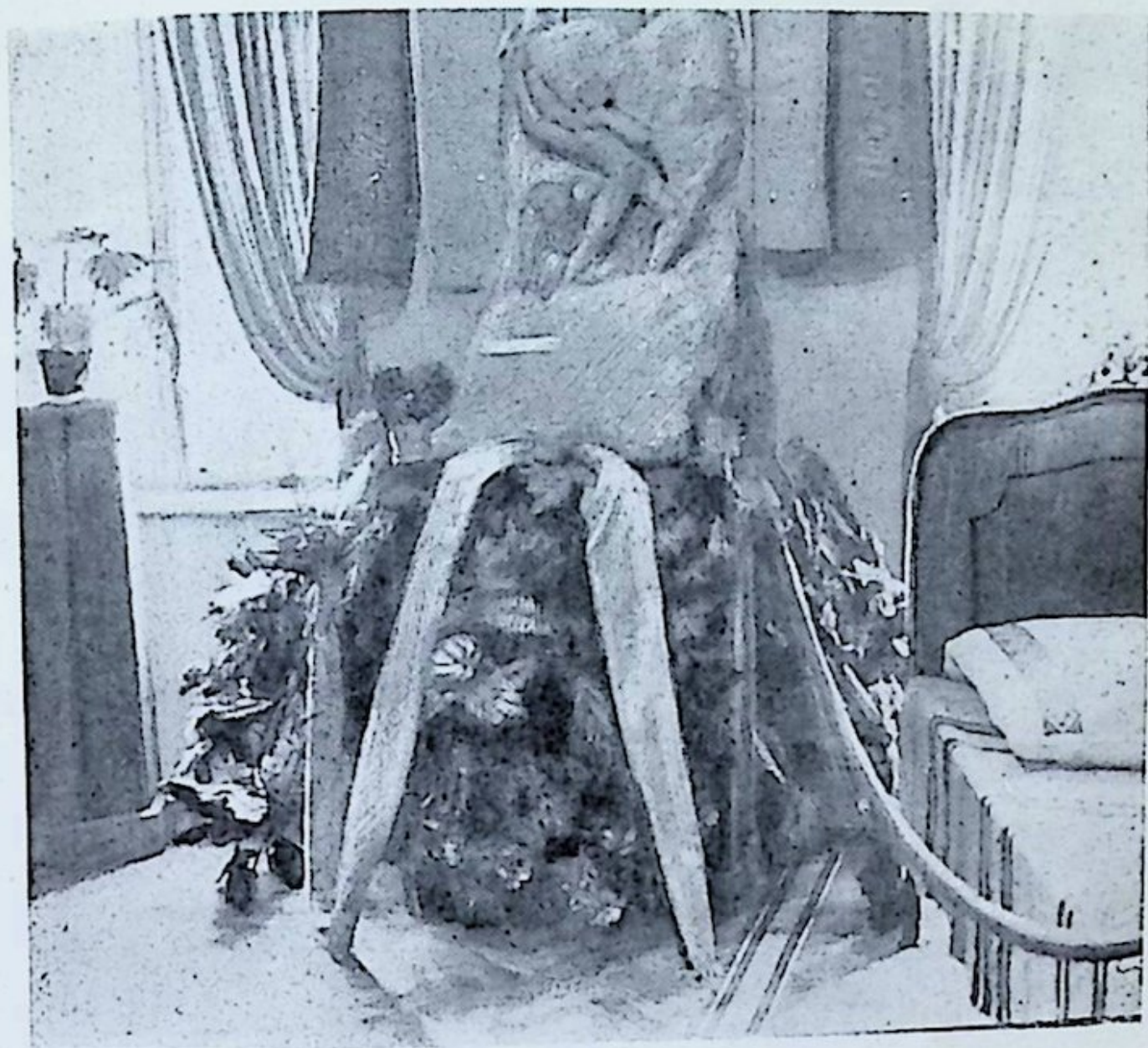
В цей час великий Каменяр жив у Львові і пильно стежив за російською демократичною пресою. В музеї експонуються твори В. І. Леніна «Що робити?», «Крок вперед, два кроки назад», «До сільської бідноти», ленінська газета «Искра», які читав письменник. До Львова на ім'я Івана Франка і Михайла Павлика, як стверджує Бонч-Бруєвич, постійно присилялися російські соціал-демократичні видання. Знайомство письменника з марксистською літературою допомогло йому правильно оцінити революційні події. Він виявляє ще більшу любов до великого трудового народу Росії.

«Ми всі русофіли. Ми любимо великоруський народ і бажаємо йому всякого добра, любимо і вичуємо його мову...» заявляв письменник².

Розуміючи, що щастя українського народу можли-

¹ І. Франко. Одвертий лист до галицько-української молодіжі, ЛНВ, 1905, том XXX, стор. 11.

² І. Франко. Щирість тону і щирість переконань, Твори, т. 16, К., 1955, стор. 354.

Куток посмертної кімнати

Куток робочого кабінету І. Франка

ве тільки в братньому єднанні з великим російським народом, Іван Якович у своїй статті «Сухий пень» (1905 р.) схвалював Переяславську Раду як «добровільний акт» і вияв волі двох братніх народів, виступав проти ворожої політики царизму. Франко пояснював, що тільки єдністю східнослов'янських народів можна забезпечити невідпинний розвиток добробуту і культури кожного слов'янського народу зокрема. Письменник часто виступав на робітничих мітингах та селянських зібраннях, популяризував ідеї російської революції. Експозиція музею широко характеризує цю діяльність письменника, його велику літературно-критичну роботу в журналі «Літературно-науковий вісник» (1898—1906 рр.), подає цілий ряд статей, які були відгуком на революційні події («Подуви весни в Росії», «Ідеї і ідеали галицької москвофільської молоді», «Одвертий лист до галицько-української молоді» та інші).

В грізний час 1905 року великий Каменяр був взятим пропагандистом і захисником творів буре-вісника російської революції Максима Горького. Франко високо цінив Горького, пов'язував його творчість з тогочасною масовою революційною боротьбою трудящих Галичини. В експозиції представлені переклади творів Горького на українську мову, зроблені заходом Івана Франка і надруковані в «Літературно-науковому віснику» («Челкаш», «Пісня про Буре-вісника», «Макар Чудра», «Двадцять шість і одна»), а також твори М. Горького на російській мові «Революционные песни и баллады», «На дне», книга «Три рассказа» та інші, які розповсюджувались в роки революції на території Галичини. Коли царський уряд заарештував Горького, Іван Франко перший в Галичині підняв свій мужній голос на захист великого письменника, опублікувавши в журналі «Новий

громадський голос» полум'яну статтю «Максим Горький», в якій писав:

«Очі всього світу звернені сьогодні на Горького. Всі почувають, що його смерть у тім казематі долила би оливи до огню, що тепер бухає в Росії, і позбавляючи Росію одного з її вільних світочів, була би, може, тою іскрою, що запалює велику пожежу народного бунту»¹.

Захищаючи Горького, якого царський уряд кинув у Петропавловську фортецю, Франко тим самим захищав честь російської культури, захищав революцію.

Безпосереднім відгуком Франка на події 1905 року в Росії була його чудова поема «Мойсей» — шедевр української поетичної творчості. Писав поему Франко весною і літом 1905 р., а опублікована вона була в кінці того ж року. Через 8 років у Львові вийшло друге видання поеми, до якого поет дав широку передмову з викладом джерел, якими він користувався при написанні твору. Тоді ж поема була перекладена на російську мову, але опублікована аж у 1917 році.

В поемі «Мойсей» автор висловив віковічну мрію українського народу про возз'єднання. В пролозі, звертаючись до українського народу, поет писав:

Та прийде час, і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, впережешся Бескидом,
Покотиш Чорним морем гомін волі,
І глянеш, як хазяїн домовитий,
По своїй хаті і по своїм полі².

¹ І. Франко. Максим Горький, Публіцистика, К., 1953, стор. 126.

² І. Франко. Твори, т. 12, К., 1953, стор. 482.

Мойсей
Мойсей

ІВАН ФРАНКО.

МОЙСЕЙ

ПОЕМА.

ЛЬВІВ, 1905.

Обкладинка першого видання поеми «Мойсей». Фото.

В експозиції представлено перше видання поеми «Мойсей», фотокопії сторінок рукопису та переклад її на російську мову.

В 1905 році до Франка приїздив М. Коцюбинський. Іван Якович читав своєму гостеві ще не закінчену поему. У листах, а пізніше в рефераті про Франка М. Коцюбинський згадував, що поема зворушила його до глибини душі.

Художня творчість Франка завжди служила вивольній боротьбі. Слово поета, вчив він, повинно будити думку людини, показувати, де причина всіх її нещасть, вчити, як боротись зі злом. Тому й не дивно, що він надзвичайно різко виступає проти дітища буржуазної ідеології — декадентизму, який дуже широко розповсюдився в кінці ХІХ і на початку ХХ ст. на Заході, а згодом почав з'являтися в Росії і на Україні.

Експозиція музею висвітлює боротьбу Франка з українськими декадентами. Окреме місце займають «Посвята» до поеми «Лісова ідилія», яка була гострим виступом письменника проти декадента Вороного, вірш «О. Лунатикові», спрямований проти модерніста О. Луцького. В 1907 р. Іван Якович виступив з прекрасною статтею «Маніфест «Молодої музи», в якій дає нищівну критику нікчемним намаганням декадентів заперечити реалістичну літературу. Письменник-реаліст засуджує «модерністів», які закликали молодих літераторів тікати від реального життя, проголошували гасло «мистецтво для мистецтва». Франко обстоює ідейність літератури, яка повинна служити народові.

У вітрині, присвяченій творчості Франка 1900—1908 рр., представлена стаття «Соціальна акція, соціальне питання і соціалізм» (1904 р.), в якій Франко гостро виступив проти верхівки уніатської церкви

і проти релігії взагалі. Тут розміщені збірки поезій «Із днів журби», «Semper tigo», повість «Великий шум», статті «Українська література в 1904 році», «Южнорусская литература», написана російською мовою для енциклопедичного словника Брокгауза і Ефрона, «Студії над українськими народними піснями» тощо.

В цей час Франко стає широко відомим у Росії як письменник і учений. Характерно, що в час революції (1906 р.) у Петербурзі виходять сатиричні твори Івана Франка «Свинська конституція», «Звірячий бюджет». В 1907 році передові російські вчені внесли пропозицію про обрання Івана Франка дійсним членом Петербурзької Академії наук, але віце-президент Академії, родич царя Костянтин Романов не дав на це своєї згоди. За видатні наукові заслуги Харківський університет в 1906 році присвоїв Франкові почесне звання доктора російської словесності без подання дисертації. В музеї зберігається фотокопія справи Харківського університету і повідомлення ректора університету, надіслане на ім'я Івана Франка.

З 1901 і аж до 1914 року Франко часто їздив відпочивати в село Криворівню на Гуцульщині. Тут він зустрічався з М. Коцюбинським, Л. Українкою, В. Гнатюком, В. Стефаником, М. Черемшиною. В музеї знаходяться матеріали про ці зустрічі видатних діячів української культури.

В 1908 році І. Франко серйозно захворів — параліч розбив йому праву руку. Хвороба привела до погіршення матеріального становища сім'ї письменника. Перед відвідувачем музею лист до М. Коцюбинського від друзів І. Франка (копія його розсилалась по всій Україні) з дорученням збирати гроші для хворого. В 1909 році письменник їде лікуватись

в Одесу. Передова громадськість Одеси дуже співчутливо поставилась до його нещастя. Будучи важко хворим, великий Каменяр не припиняє своєї літературно-наукової діяльності. Він наполегливо працює над «Нарисом української літератури», перекладає на українську мову драми Пушкіна і пише для них передмову. В цей же час виходять збірки творів «Давнє і нове» (1911 р.), «Із літ моєї молодості» (1914 р.). Франко пише декілька заміток автобіографічного характеру «Причинки до автобіографії», «Спомини із моїх гімназійальних часів», «Причинок до моєї габілітації» та інші.

В 1913 році вся прогресивна громадськість України широко відзначала ювілей сорокалітньої літературної і громадсько-політичної діяльності великого Каменяра. З цієї нагоди Франко одержав численні привітання і подарунки від трудящих з усіх кінців України. В музеї експонується лавровий вінок — подарунок письменникові від прогресивного студентства, лист від селян, книги з автографами і т. д. Учителі Галичини виготовили в честь Івана Франка ювілейний номер журналу «Учительське слово», епіграфом до якого послужили слова Івана Франка з поеми «Мойсей»: «Твоєму генію наш дар весільний». Сердечно вітали великого письменника-борця в своєму листі й учителі Київщини.

Письменники і вчені світу — сучасники Івана Франка підготували збірник «Привіт Івану Франку». Максим Горький написав до цього збірника оповідання «Лука Чекин», а також надіслав листа до Володимира Короленка, в якому запросив його взяти участь в збірнику в честь Франка. Короленко відгукнувся на це своїм оповіданням «Нирвана».

Леся Українка, будучи сама важко хворою, написала для збірника цикл поезій.

ПРИВІТ
ІВАНОВИ ФРАНКОВИ
В СОРОКЛІТЕ
ЙОГО ПИСЬМЕНСЬКОЇ ПРАЦІ
1874—1914

ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ ЗБІРНИК

ЛЬВІВ 1916

НАКЛАДОМ ЮВІЛЕЙНОГО КОМІТЕТУ

З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

Обкладинка ювілейної збірки «Привіт Іванові Франкові».
Фото.

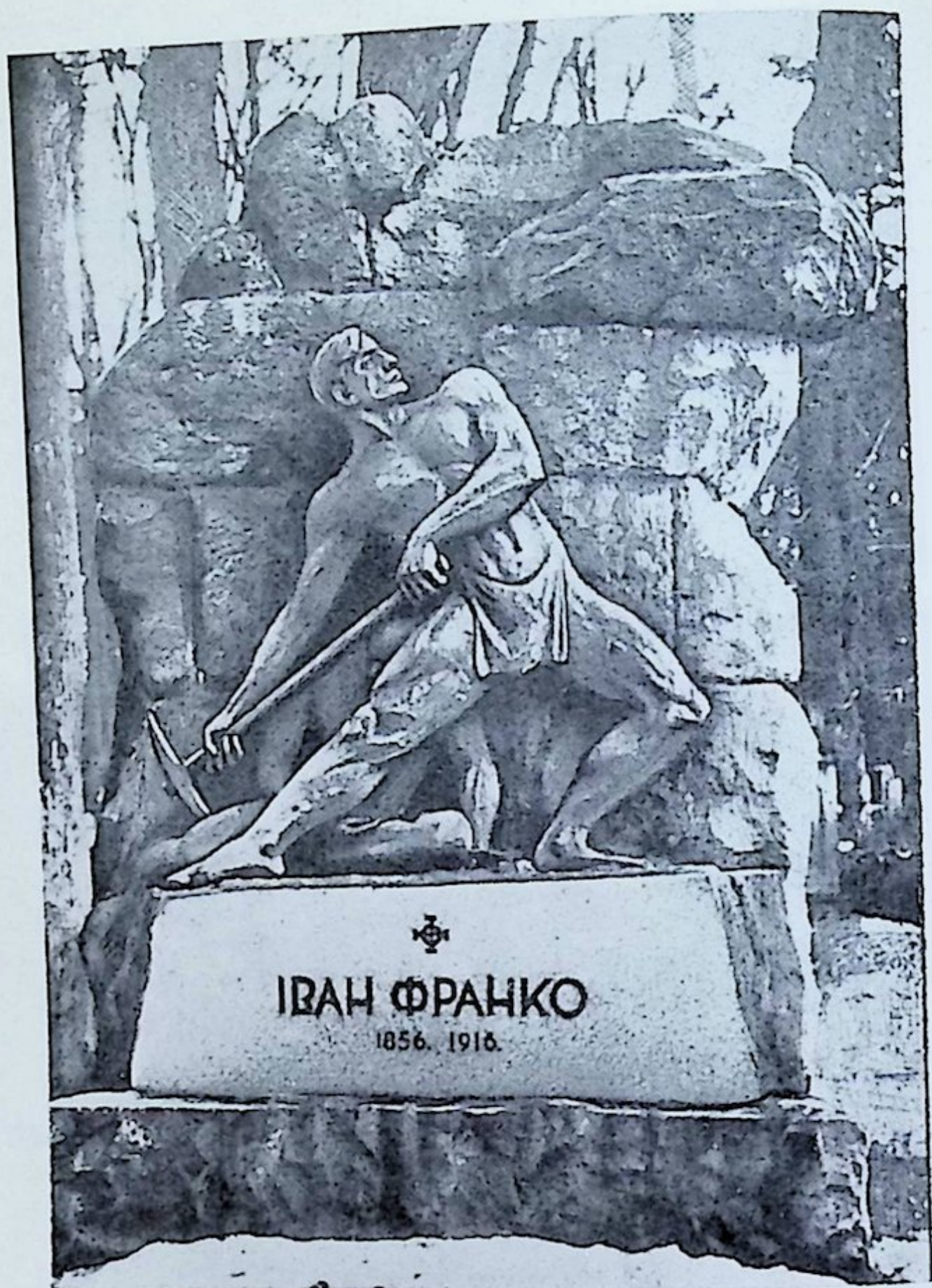
Ми, істопели-українці, з'явимося на передових
 кресі ^{до війни} істинно вітально з сороковими роковинами
 незалежної праці Вас, єдинокотавасного Земляка
 і борця за країну будучину отчизни. Вважаємо
 батьком Вас, єдинокотавого сина України, ще молоді
 літа на той відродження рідного краю. Ми б'є
 ЛеВам, ЛеВам, ідемо в одну громаду
 єдиної Єдинокотавого; ми лиймо скарб,
 рівняємо праці істині і правді вірливо, що істина
 всіх переможе!

[illegible]

Лист від учителів Київщини. Фото.

І. Франко. Портрет. Худ. З. Павлюк. 1898.

Пам'ятник на могилі І. Франка. Фото

КІМНАТА П'ЯТА

ОСТАННІ РОКИ ЖИТТЯ ІВАНА ФРАНКА

Тут відвідувачі завжди зупиняються і глибоко задумуються над змістом слів, написаних золотими буквами:

«І. Франко — автор близько 8000 друкованих творів, поет, прозаїк, драматург, літературний критик, вчений, фольклорист, перекладач з мов: російської, французької, грецької, болгарської, редактор і видавець кількох газет і журналів, політичний діяч».

В експозиції цієї кімнати представлені фотографії останніх років життя Франка. На одному з фото Франко сидить поруч з лікарем Б. Овчарським. У своїх спогадах Овчарський розповідає про негативне ставлення Франка до імперіалістичної війни. Письменник з боєм в серці говорив про страждання поневоленого народу, обурювався звірствами австро-угорської воячини, вказував на загарбницький характер війни, вірив у революційні сили народу, сподівався, що визволення трудящих прийде зі Сходу.

Ці ідеї Франко розвивав також у своїх антивоєнних творах останніх років. Письменник виступає проти перекручення історичної правди націоналістами. В одному з своїх листів 1915 року він писав: «Не знаю також, чи так дуже потрібно на різних языках товкти та перемелювати фальшиві історичні конструкції проф. Грушевського, яких слабкість і нетривкість уже тепер відчуває кожний історик».

Українські буржуазні націоналісти і ксьондзи-езуїти навіть в останні дні не давали спокою важко

хворому письменникові; вони намовляли його відректись від атеїстичних поглядів. Це відображає картина І. Холоменюка, написана в глибоко психологічному плані.

28 травня 1916 року о 6-й годині перестало битися полум'яне серце великого Каменяра. У кімнаті стоїть залізне ліжко, покрите гуцульською веретою. На ньому вічним сном спочив Іван Франко.

Над дверима кімнати величні слова з поеми Франка «Мойсей» — звернення Мойсея до народу, — які цілком можна застосувати до письменника:

Я ж весь вік свій, весь труд тобі дав
У незламнім завязттю.

На стінах розміщені траурні повідомлення Наукового товариства ім. Шевченка та прогресивного українського студентства, які рознесли сумну звістку про смерть і похорон великої людини. Під скляним ковпаком зберігається посмертна маска письменника, а на стіні портрет — гравюра роботи заслуженого діяча мистецтв УРСР О. Кульчицької, виконана в траурні дні. Під портретом напис:

Бажав для скованих волі,
Бажав для нещасних долі
І рівної правди для всіх.

Експонати докладно розповідають про похорон письменника-революціонера. Ряд фотографій показують, якою численною була похоронна процесія. Незважаючи на воєнний час, тисячі трудящих прийшли сказати прощальне слово любимому поетові, захисникові їх прав. В останню дорогу Івана Фран-

ка, як повідомляють тогочасні газети, проводжало біля 10 тисяч чоловік.

Похований Іван Якович Франко на Личаківському кладовищі у Львові. Домовина з тілом письменника в 1916 році була поставлена в чужій гробниці, тому що міська управа не виділила місця для його могили.

В музеї експонується фото могили Франка 1916 року та вінок із колючого дроту, покладений трудящими в день похорону. Цей вінок символізує важкий життєвий шлях, який пройшов письменник. Представлені окремі фотодокументи, які розповідають про перенесення домовини з тілом І. Франка в 1921 році на нове місце, де й зараз знаходиться його могила.

КІМНАТА ШОСТА

РОБОЧИЙ КАБІНЕТ ІВАНА ФРАНКА

Тут письменник працював останні чотирнадцять років свого життя, тут він приймав друзів і знайомих, в числі яких було багато робітників і селян. У 1905 році в цій кімнаті Франко вітав дорогого гостя — М. Коцюбинського, який згодом писав:

«В своїй убогій хаті сидів він за столом босий і плів рибацькі сіті, як бідний апостол. Плів сіті і писав поему «Мойсей».

Кабінет Івана Франка зберігається майже в такому вигляді, в якому він був у день смерті письменника, тут зібрані меморіальні речі поета.

Обстановка вражає своєю простотою і скромністю. Біля стіни стоїть робочий стіл. На ньому

дерев'яна скринька для паперів, письмове приладдя, шкіряна папка з монограмою — подарунок Франкові від студентів у день 25-літнього ювілею його літературно-громадської діяльності. Фотокопії рукописів останнього періоду. По обох боках стола — шафи, в яких за життя письменника зберігались рукописи і книжки.

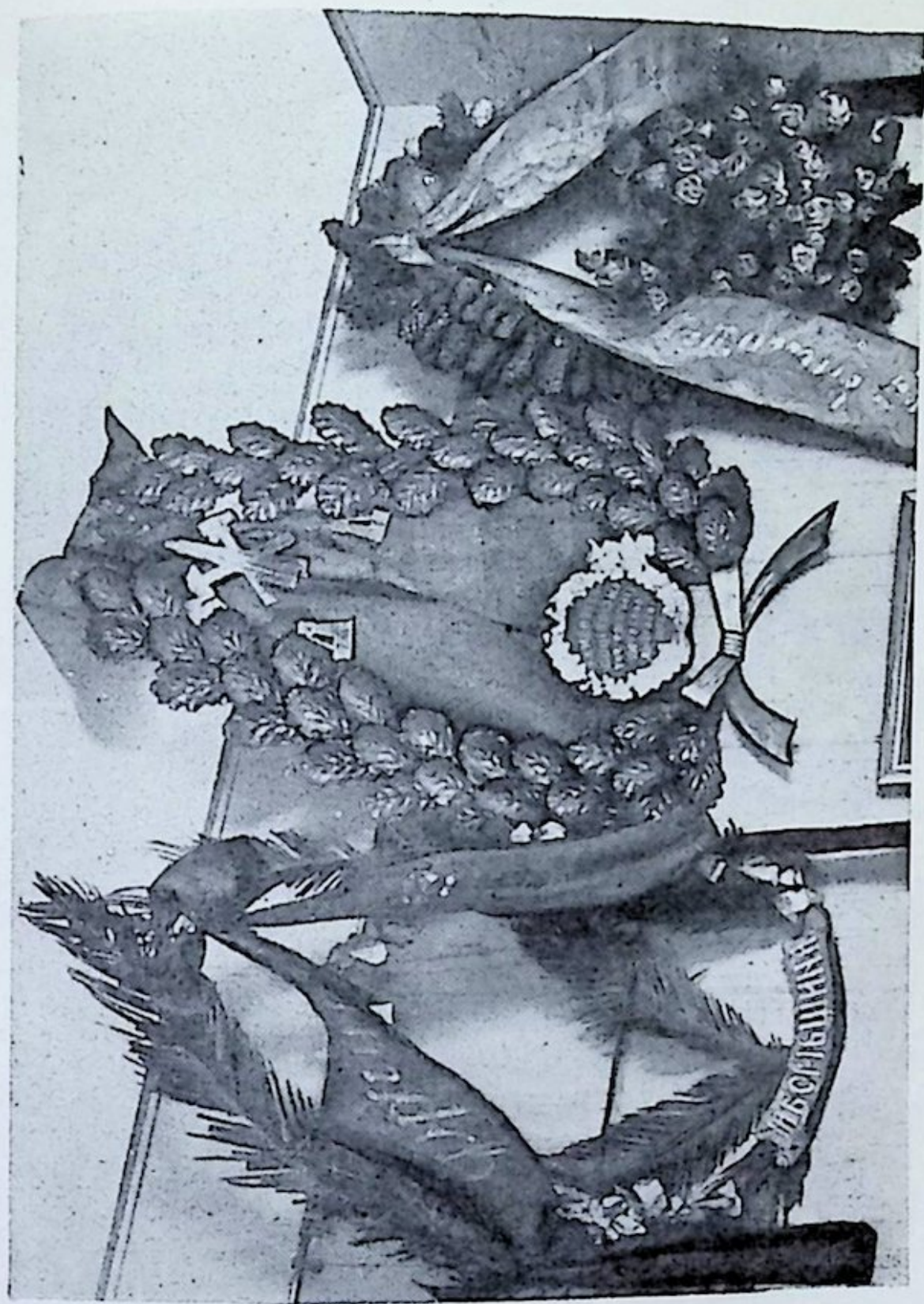
На стінах глядач бачить картини відомого львівського художника І. Труша («Могила Т. Г. Шевченка на Чернечій горі», «Вид на Дніпро з Володимирської гірки» та інші), фотографії близьких знайомих Івана Франка, серед них — фото української співачки світової слави Соломії Крушельницької, товаришки юних років Франка Ольги Рошкевич, Целіни Зигмунтовської.

На овальному столі, що стоїть посередині кімнати, увагу відвідувачів привертає ріг, оздоблений бронзою, так званий «ріг достатку», який в день ювілею літературно-громадської діяльності І. Франка подарувала йому Соломія Крушельницька. На цьому ж столі лежить альбом письменника.

В кабінеті — численні привітання та подарунки, які одержав І. Франко у свої ювілейні дні. Тут знаходиться шкіряна сумка-тобівка гуцульської роботи, подарована Франкові гуцулами, привітання від галицьких селян, від інтелігенції Києва, під яким підписані Л. Українка, М. Лисенко, М. Старицький і ін.

Над робочим столом висить великий портрет І. Франка роботи художника З. Павлюка. Цей портрет писався з натури у Відні, коли Франко там захищав докторську дисертацію. (Музей придбав портрет в 1940 році від дочки художника).

Очі кожного відвідувача завжди затримуються на стінному годиннику, стрілки якого показують хвилину смерті поета.

Вінки, покладені на могилу І. Франка в 1933 році. Фото.

Срібний кубок з землею із села Нагуєвичі

КІМНАТА СЬОМА

БОРОТЬБА ЗА ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ІВАНА ФРАНКА В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

Лише один рік не дожив Іван Франко до великого Жовтня, який відкрив перед українським народом шлях до нового життя. Та не вся Україна зразу стала вільною. Понад двадцять років за прикордонними стовпами, поруч з вільною Радянською Україною, де народ будував нове соціалістичне життя, трудящі Західної України перебували під тяжким гнітом польських панів та румунських бояр. Польський профашистський уряд, буржуазні націоналісти та клерикали намагались знецінити революційне значення творчості Івана Франка. Вони забороняли доглядати за його могилою, друкувати статті про нього. В музеї експонується порізаний націоналістами портрет Франка роботи художника І. Труша.

Трудящим Західної України доводилося боротися за вшанування пам'яті великого письменника. В 1926 році могила Каменяра була засипана живими квітами, вінками, прогресивні студенти поклали на неї великий вінок із колючого терну, який символізував важкий життєвий шлях письменника. Того ж року в місті Дрогобичі тисячі трудящих зібралися на відкриття вулиці Івана Франка, про що свідчить фото експозиції.

Революційно настроєні селяни і робітники нафтових підприємств скликали в селі Нагуєвичах крайовий з'їзд делегатів, присвячений побудові пам'ятника Франкові в його рідному селі. З'їхалось більше трьох тисяч чоловік, побудували трибуну, прикрасили її червоними прапорами. Почалося урочисте засідання. Але натовп націоналістів, підтриманий

поліцією, вдерся на площу, пробився до трибуни і почав зривати прапори та розганяти мітинг. Пам'ятник в Нагуєвичах за панської Польщі так і не вдалося поставити.

28 травня 1933 року на могилі Івана Франка було поставлено надгробний пам'ятник, споруджений на кошти трудящих. На території Західної України видавались поштові марки з портретом Франка (окремі екземпляри марок подані в експозиції), збирались гроші від продажу окремих видань творів письменника. Більшу частину грошей на пам'ятник було прислано з Радянського Союзу.

Серед матеріалів музею — фотографії українських письменників, які були на відкритті пам'ятника великому Каменяреві, вінки з пальмового листя від трудящих Яворівщини, з соснових шишок — від Миколаївщини. Увагу відвідувачів привертає сталевий вінок від робітників Дрогобича і Борислава, про життя яких так багато писав Іван Франко. На вінку напис: «Каменяреві соціалізму — українські робітники». Тут же значки на зразок медалі, на яких зображено надмогильний пам'ятник Іванові Франку.

В музеї експонується срібний кубок, в якому молодь села Нагуєвичів 28 травня 1933 року передала естафетою землю з рідного села Івана Франка, щоб її покласти на могилу поета. На стіні подані фотокопії сторінок прогресивних газет, в яких цензурою були конфісковані статті, присвячені Франкові. Ряд експонатів показують історію встановлення кам'яної плити з написом: «В честь Іванові Франкові — Гуцульщина».

Як уже говорилося, письменник був частим гостем села Криворівні, тут він відпочивав влітку декілька років підряд: ловив рибу у швидких водах

Черемоша, збирав гриби в густих карпатських лісах, довгими вечорами писав свої твори. В десяти роковини з дня смерті поета селяни Криворівні поставили плиту в честь його імені на скалі, де любив відпочивати Франко. Польські шовіністи, знищуючи все, що було зв'язане з іменем великого письменника, вирішили зірвати динамітом скалу разом з пам'ятною плитою. Дізнавшись про цей мерзенний намір, селяни потайки, в глуху темну ніч, зняли плиту, присвячену пам'яті їх великого друга, і закопали її глибоко в землю. Понад десять років пролежала плита в землі, і лише в знаменному 1939 році трудящі Гуцульщини викопали її і поставили біля хати приятеля Івана Франка Василя Якиб'юка.

Ніякі утиски і переслідування не спроможні були послабити великої любові трудящих Галичини до Івана Франка.

КІМНАТА ВОСЬМА

ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ІВАНА ФРАНКА В РАДЯНСЬКОМУ СОЮЗІ

Тільки в Радянському Союзі вільно вшановували пам'ять Франка — великого письменника, революціонера-демократа. Широкі масові заходи по увічненню пам'яті славного Каменяра проводились в нашій країні з перших днів встановлення Радянської влади. В 1926 році, в десяту річницю з дня смерті письменника, уряд Радянської України прийняв спеціальну постанову про відзначення цієї дати. День 28 травня було встановлено днем пам'яті Івана Франка. Численні фотокопії заміток з газет розповідають, як широко відзначалось десятиріччя з дня

смерті Івана Франка трудящими країни соціалізму. Тут експонується великий портрет поета з журналу «Всесвіт», фото ювілейних виставок творів Івана Франка в бібліотеці Академії наук України, у вузах, технікумах, середніх школах.

Газетні повідомлення розносили вістки про перейменування різних вулиць міст і сіл на вулиці Івана Франка, про присвоєння імені письменника середнім школам, паркам, театрам, клубам, про запровадження стипендії імені Івана Франка. Ім'я великого Каменяра присвоєно одному з найкращих театрів України — Київському державному ордену Леніна академічному драматичному театрові. На стінах фотографії вулиць в містах Києві, Харкові, Львові, Дрогобичі, Бориславі, середні школи Стрия, Львова, Дрогобича і багатьох інших міст, які носять ім'я поета-борця.

15 жовтня 1939 року на могилі Івана Франка відбувся багатотисячний мітинг трудящих з нагоди возз'єднання західних областей з Радянською Україною. Це був перший вільний мітинг на могилі Каменяра, де було присутніх понад 12 тисяч трудящих Львівщини — робітників, селян, інтелігенції. Тут були гості з усіх кінців неосяжного Радянського Союзу. Відкрив мітинг академік О. Корнійчук, який свій виступ закінчив словами:

«Звільнений народ ніколи не забуде про свого вірного сина. Йому жити у віках! До цієї могили ніколи не заросте народна тропа. Нехай же живе в серцях мільйонів трудящих світла пам'ять про Івана Франка».

На мітингу виступали письменники О. Павленко, В. Лебедев-Кумач, С. Тудор, Я. Галан, А. Малишко, польський письменник Полевка та інші. Про цей

Вінок від Академії наук УРСР, покладений на могилу
І. Франка в 1940 р.

Село І. Франка. Картина. Худ. Сіпер. 1955.

факт докладно розповідають фотокопії того часу та картина художника М. Добронравова, які свідчать про масовість мітингу.

Могилу Івана Франка часто відвідують визначні діячі мистецтва і культури Радянського Союзу. В музеї експонуються чудові вінки з білих лілій, рожевих троянд, червоних гілок калини, листя папороті і дуба, зроблені з заліза. Ці вінки поклали на могилу Івана Франка колектив Київського державного ордена Леніна академічного українського драматичного театру імені Івана Франка, Спілка радянських письменників СРСР, Академія наук УРСР.

Тут же матеріали, які показують вшанування пам'яті І. Франка в західних областях України після 1939 року: дані про сесію Академії наук УРСР, що відбулась у Львові в 1940 році, Указ Президії Верховної Ради УРСР про присвоєння Львівському державному університетові імені Івана Франка, поруч — фото кабінету франкознавства цього університету, документи про відкриття Львівського державного літературно-меморіального музею Івана Франка та музею в селі письменника, фото пам'ятників поетові у різних місцевостях, численні запрошення на урочисті вечори, присвячені річницям народження і смерті І. Франка.

«Всі справжні надбання культури народів, як би вони далеко не сягали в минуле, високо ціняться в соціалістичній державі і встають тепер перед своїми народами і перед народами всього Радянського Союзу відродженими в своєму дійсному ідейному сьвітлі»¹.

¹ В. М. Молотов. Доклад на торжественном заседании Моссовета 6/XI 1939 г., Ленинград, 1939, стор. 14.

В музеї подаються дані, що тільки в Станіславській області ім'я Івана Франка носять 6 сільських клубів, районний Будинок культури, 7 сільських бібліотек, 19 колгоспів, 13 вулиць, 2 кінотеатри, обласний драматичний театр. Колективи художньої самодіяльності області здійснили за один рік 1070 постановок п'єс Івана Франка. Все це свідчить, наскільки дорогий і близький радянським людям великий письменник-революціонер.

На території західних областей України широко вшановувати пам'ять великого Каменяра стало можливим тільки після історичного 1939 року, коли український народ при братній допомозі великого російського народу, під керівництвом Комуністичної партії возз'єднався в єдиній Радянській Соціалістичній державі.

Невпізнанно змінилось обличчя батьківщини Івана Франка після встановлення тут Радянської влади.

«На прикладі одного лише міста Борислава, тяжке життя якого в минулому так яскраво описав Іван Франко, можна побачити, як змінилося життя трудящих західних областей»¹.

Розкрити зміст цих слів допомагає велика панорама міста Борислава, що подана в експозиції. Вона відтворює красу центра нафтової промисловості західних областей України з його незчисленими вишками, розкиданими в мальовничих околицях міста, з його новими спорудами, житловими будинками для робітників, палацами культури нафтовиків. Ряд картин, фотодокументів і діаграм пока-

¹ М. С. Хрущов. Десятиліття возз'єднання українського народу в єдиній Українській Радянській Соціалістичній Республіці. Доповідь на 6-й ювілейній сесії Верховної Ради УРСР 29/X-1949 р., Держвидав, К., 1949, стор. 16.

зують, яким став сьогодні соціалістичний Борислав. По-новому живуть і працюють робітники міста. Колишні ріпники, все щастя яких було в мізерних «полуйках», стали господарями незліченних багатств. керівниками промислових підприємств, громадськими діячами.

На місці страшних «ропних ям» виросли величезні нафтові промисли, устатковані першокласною технікою. «Нова свердловина» — так називається картина художника І. Гуторова, присвячена показові соціалістичних перетворень в колишньому «галицькому пеклі». Цю ж тему розробляє художник В. Бунов на своїх малюнках: «В цехах нафтоперегонного заводу», «Після робочого дня», «Стадіон нафтовиків». Як документальний матеріал представлено ряд фотографій: «Бригада нафтовиків перед спуском в шахту», «Будинки нафтовиків у селі Івана Франка на околиці Борислава», «Депутат Верховної Ради СРСР Марусевич», «В новому цеху», «Відпочинок нафтовиків», «Санаторій нафтовиків у Трускавці» і багато інших. Всі вони відображають нове життя робітників сучасного Борислава.

Ще в 1881 році Іван Франко писав:

Я думав про людське братерство нове...
І бачив я в думці безмежні поля:
Управлена спільним трудом та рілля
Народ годувала щасливий, свободний»¹.

Здійснились мрії Івана Франка. Щасливо живе колгоспне селянство Радянської України. Численні матеріали експозиції присвячені показові життя хліборобів колишніх Нагуєвичів. Указом Президії Вер-

¹ І. Франко. Твори, т. 10, К., 1954, стор. 181.

ховної Ради УРСР це село перейменовано у Село Івана Франка. Тепер тут є укрупнений колгосп, середня школа, бібліотека, клуб, медичний пункт, створено лекторій. В хатах колгоспників з'явилась електрика, радіо, в селі повністю ліквідована неписьменність. На фото, які експонуються в музеї, видно середню школу в Селі Івана Франка, сільську і шкільну бібліотеки, господарські будівлі колгоспу, роботу колгоспників на ланах. Тут же фотографії знатних людей колгоспу: краща доярка Р. Чапля, завідуючий тваринницькою фермою І. Мазурик та інші. За роки Радянської влади багато уродженців села стали вчителями, агрономами, лікарями, інженерами.

У львов'ян стало традицією кожного року 28 травня вшановувати світлу пам'ять Івана Франка мітингом на його могилі. У своїх виступах трудящі відзначають величезне значення творчості письменника-революціонера.

Могили і музей Івана Франка часто відвідують іноземні делегації. Вони приносять вінки і залишають теплі відгуки про славного Каменяра. В експозиції цього розділу розміщені фотографії делегації Товариства об'єднаних українців Канади, редакторів багатьох прогресивних закордонних газет.

Творчість Івана Франка стала надбанням усієї Країни Рад. Вона допомагає зміцнювати дружбу між народами нашої Батьківщини, вчить любити всіх «бідних та покривджених», що зазнають експлуатації капіталістів, вчить вірно служити своїй Вітчизні і ненавидіти ворогів.

В Радянському Союзі твори Івана Франка перекладені і видані на 17 мовах тиражем більше ніж 8 мільйонів примірників. Зразки різних видань творів письменника на мовах багатонаціонального Ра-

дянського Союзу широко експонуються у вітринах музею, тут же твори великого Каменяра в перекладі на мови країн світу.

В експозиції — автореферати найважливіших кандидатських робіт з франкознавства та кращі наукові праці про творчість письменника.

В центрі одного з розділів висить портрет академіка М. С. Возняка, який все своє життя присвятив вивченню спадщини Івана Франка, написав багато наукових розвідок і зробив численні дослідження про його творчість. Своїми працями М. С. Возняк вніс неоціненний вклад в радянське франкознавство. Поруч — фото сина Івана Франка, кандидата філологічних наук Тараса Івановича Франка за роботою над рукописною спадщиною свого батька в Інституті літератури Академії наук УРСР.

Окреме місце займають шкільні програми та підручники, що свідчать про глибоке вивчення життя і творчість Івана Франка в радянських школах, технікумах, вузах. Тут зібрані матеріали про роботу шкільних літературних гуртків, номери стінгазет, присвячені Франкові, кращі учнівські та студентські роботи про нього. В експозиції музею подані портрети поетів і письменників, які в своїй творчості змальовують образ Івана Франка і перекладають його твори на російську, білоруську, грузинську, литовську, латвійську й інші мови Радянського Союзу. Серед них портрети Павла Тичини, Олександра Корнійчука, Максима Рильського, Олександра Павлика, Якуба Коласа, Янки Купали і багатьох інших.

Про те, як радянський народ любить, розуміє і шанує Івана Франка, як зачитується його пристрасними творами, розповідає окремий розділ експозиції, в якому знаходяться матеріали, що свід-

чать про героїзм радянських людей у Великій Вітчизняній війні. Разом з усіма народами нашої Батьківщини український народ виступав на боротьбу з фашистськими загарбниками, проявляючи великий героїзм як в боях, так і в труді. На землях, тимчасово окупованих фашистами, створювались партизанські загони, які допомагали Радянській Армії громити ворога.

Твори І. Франка на мовах народів Радянського Союзу.

Патріотичні твори Івана Франка, як і твори Тараса Шевченка, Лесі Українки й інших письменників, давали наснагу борцям за волю Батьківщини.

Юна полтавська підпільниця Ляля Убийвовк, закатована фашистами, говорила:

«Ми вийдемо назустріч воїнам-визволителям. Ми будемо жити. Не треба розпачу, відчаю! Не треба! Пам'ятайте слова великого поета-революціонера Івана Франка, які вирізьблено на граніті його ж пам'ятника: «Лупайте цю скалу! Нехай ні жар, ні холод не спинить вас!» Найтяжчі тортури не повин-

ні згасити і не згасять в нас вогню священної ненависті до фашистських загарбників».

Підпільна партизанська організація, що діяла в західних областях України, називалася «Народна гвардія імені Івана Франка». Її діяльність знайшла своє відображення в численних документах, фотокопіях, які подані в експозиції кімнати: це присяга членів «Народної гвардії імені Івана Франка», нелегальні партизанські листівки, фотографії активних учасників партизанської групи.

Окремі матеріали розповідають про долю музею Івана Франка в дні фашистського терору, коли будинок музею був дуже зруйнований, дерева, які садив ще сам Франко, частково зрубані, цінні експонати, меморіальні речі — пограбовані. Багато зусиль доклала радянська громадськість, щоб повернути трудящим цю цінну пам'ятку культури.

КІМНАТА ДЕВ'ЯТА

ІВАН ФРАНКО В МИСТЕЦТВІ

Неоціненний вклад в українську літературу вніс Іван Франко і своїми драматичними творами, в яких з великою художньою майстерністю змалював простих людей з «украденим щастям», примушував задумуватись над їх долею.

Ці драматичні твори багато років ідуть на сценах радянських театрів. Драма «Украдене щастя» ставиться не тільки театрами Радянської України. Театри Москви, Ленінграда та інших великих міст братніх республік мають її в своїх репертуарах.

Львівський драматичний театр імені М. Заньковецької поставив інсценізацію за повістю Івана Франка «Борислав сміється», а до 300-річчя возз'єднання України з Росією вперше на радянській сцені здійснив постановку п'єси «Сон князя Святослава». Цього ж року п'єса «Сон князя Святослава» успішно ставилася багатьма іншими обласними драматичними театрами України.

В експозиції дев'ятої кімнати вміщені фотографії кращих виконавців ролей з п'єс Івана Франка, сцени окремих постановок, афіші театрів, в репертуарі яких є п'єси І. Франка, музичні твори на слова письменника тощо.

В музеї експонуються фотознімки художнього фільму-спектаклю «Украдене щастя» в постановці Київського театру імені Івана Франка. Серед них фото народної артистки СРСР Н. Ужвій в ролі Ганни Задорожної, народного артиста СРСР А. Бучми в ролі Миколи, народного артиста УРСР В. Добровольського в ролі Михайла Гурмана, багато масових сцен.

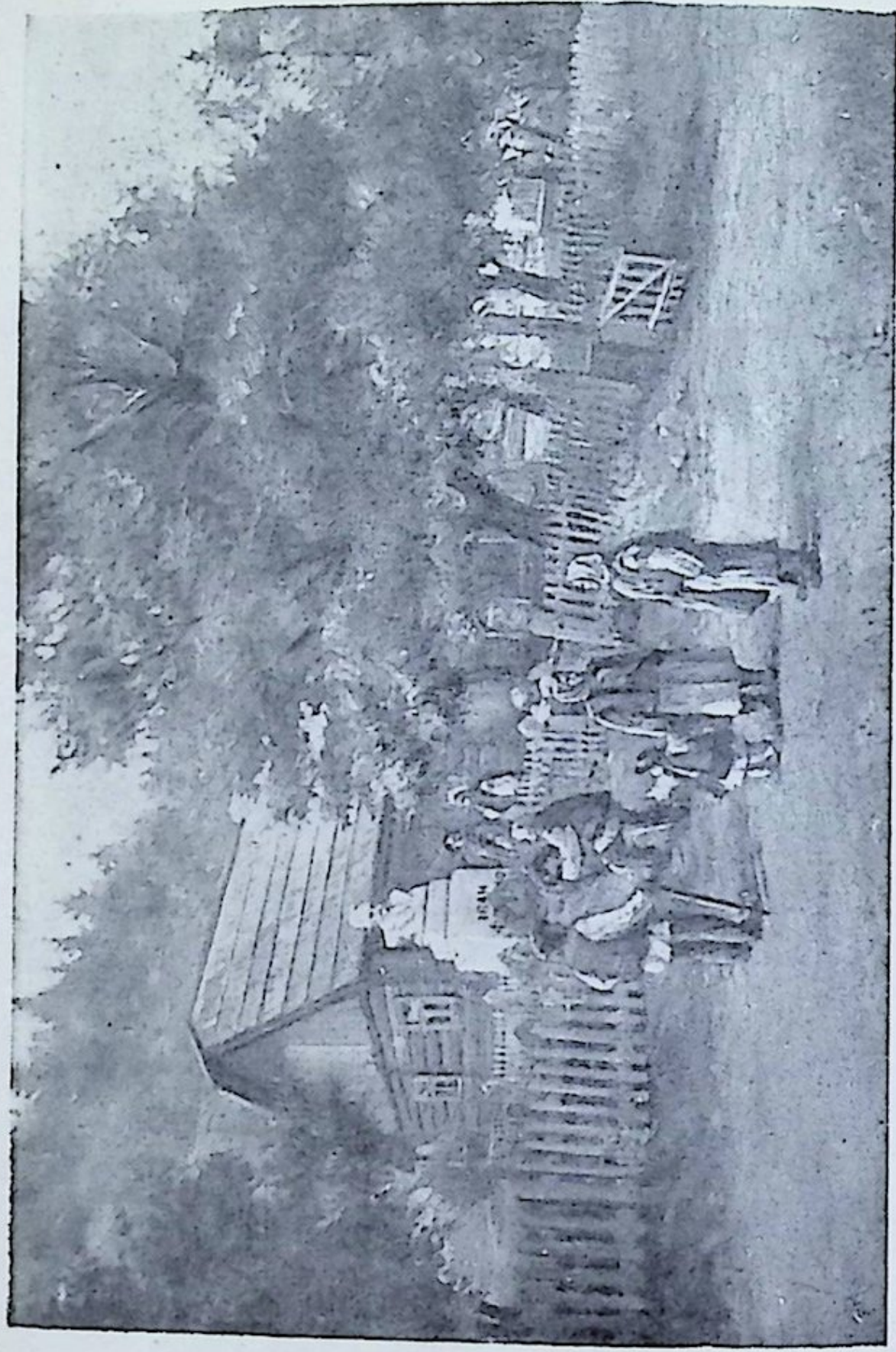
Письменник Л. Смілянський написав п'єсу про Івана Франка «Мужицький посол». Постановку цієї п'єси здійснив Львівський державний ордена Трудового Червоного Прапора драматичний театр імені М. Заньковецької. В експозиції представлені фото народного артиста СРСР Яременка в ролі Івана Франка.

Державна заслужена хорова капела УРСР «Трембіта» в своїх концертах виконує багато творів на слова письменника, серед них твір М. Лисенка «Вічний революціонер». Фото капели «Трембіта» та програма її виступів представлені в експозиції музею.

Образ Івана Франка широко використовується в народному мистецтві. Про глибоку любов народу до

І. Франко. Різьба по дереву. Худ. І. Весна.

Музей І. Франка в селі Криворівні. Худ. П. Сахро. 1954

великого Каменяра свідчать експонати, представлені в цій кімнаті. Світлий образ співця боротьби і волі запалює натхненням талановитих радянських художників, скульпторів, різьбярів по дереву.

Як великі картини, так і малі акварелі, гравюри, офорти і роботи в дереві, текстильні вироби, скульптура показують, як багато зроблено нашими художниками і народними митцями для відтворення образу великого українського письменника-революціонера та окремих епізодів з його життя.

Тут і картина «Іван Франко в робочому кабінеті», яку написав художник Ю. Щербатенко до декади українського мистецтва в Москві (1951 р.), і глибоко задушевне полотно художника А. Манастирського «І. Франко серед дітей рідного села», і прекрасна робота різьбярів Закарпаття І. Кушніра та В. Одрехівського «Іван Франко серед молоді», і майстерно зроблений студентами-дипломантами Львівського училища прикладного і декоративного мистецтва gobelen з портретом Івана Франка.

В цьому ж розділі подані ілюстрації до творів Івана Франка. Серед них майстерно виконані роботи художника Л. Левицького, а також різьба по дереву М. Бумби, І. Весни та інших.

Особливу увагу глядачів музею привертає панно «Іван Франко — співець революційної боротьби», інкрустація художників М. Тимкова та І. Іщенка. Ідейний зміст роботи, її художнє виконання розкривають основне в творчості Івана Франка — заклик до революційної боротьби за свободу і щастя трудящих.

В кімнаті розташовані скульптури Івана Франка роботи Севери, Білостоцького, Дідури, виконані з великою любов'ю і старанністю.

Не тільки відомі і заслужені митці звертаються до

образу поета-революціонера. Цей образ використовують також художники-аматори. На одній із стін розділу експонується портрет Франка, випалений на дереві домашньою господаркою міста Долини, Станіславської області, О. Грицей. Тут же подарований музеєві малюнок надгробного пам'ятника Іванові Франкові роботи воїна Радянської Армії М. Срібного.

* * *

Радянський народ глибоко шанує, поважає і щиро любить Івана Франка, високо ставить його прекрасну, велику революційну творчість. На території Радянської України існує три літературно-меморіальних музеї письменника: в місті Львові, в рідному селі Івана Франка та в селі Криворівні, Станіславської області.

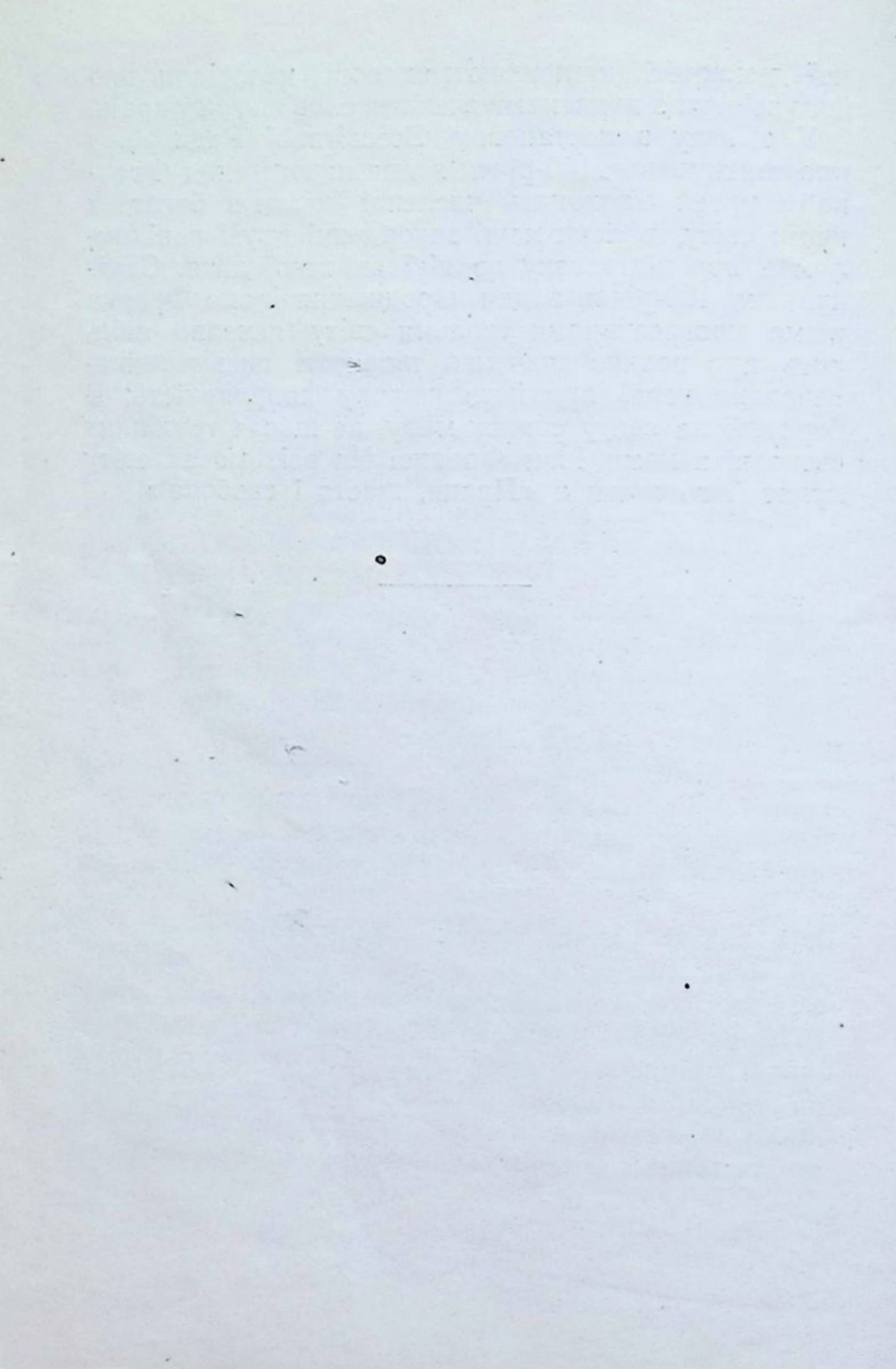
Картина художника П. Сахра показує зовнішній вигляд музею Франка в селі Криворівні на Гуцульщині. Він стоїть у зелені серед розкішної карпатської природи. Біля будинку височить пам'ятник письменнику. Гуцули в яскравих національних костюмах прийшли покласти вінок з живих квітів.

Картина виконана в теплих тонах, вона зміцнює думку, що не заросте «народна тропа» до пам'ятника, який спорудив собі І. Франко, — до його творчості.

Численні матеріали останніх кімнат музею красномовно говорять про те, як свято шанують пам'ять Івана Франка в Радянському Союзі, як трудящі нашої країни люблять полум'яні твори великого Каменяра. З кожним днем експозиція і фонди музею поповнюються новими цінними експонатами. З братніх республік надходять видання творів письменника на національних мовах, з країн народ-

ної демократії присилаються нові матеріали про його зв'язки з видатними вченими слов'янських країн.

У зв'язку з постановою Всесвітньої Ради миру про святкування 100-річчя з дня народження Франка в музей надходять численні листи з багатьох країн світу, в яких наші закордонні друзі повідомляють про підготовку до цієї видатної дати. Святкування 100-річчя з дня народження Івана Франка всіма прогресивними людьми світу яскраво свідчить про велике значення творчості письменника-революціонера, про його широку популярність. В боротьбі за святу справу миру, за щастя трудящих сьогодні з нами Іван Франко. На всіх мовах світу лунає його поклик: «Праця, щастя і свобода!»

ДОДАТКИ

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ І. Я. ФРАНКА

- 1856 27 серпня в селі Нагуєвичах, Дрогобицького повіту, в сім'ї сільського коваля народився Іван Якович Франко.
- 1862 Франко поступив до школи в селі Ясениця-Сільна.
- 1864 Закінчив сільську школу і поступив у другий клас т. зв. «нормальної школи» в Дрогобичі.
- 1865 Помер Яків Іванович Франко — батько Івана Франка.
- 1868—1875 І. Франко навчається в Дрогобицькій гімназії. Знайомиться з творами Т. Г. Шевченка, П. Мирного, Марка-Вовчка, С. Руданського, а також письменниками класичної та західноєвропейської літератури — Гомером, Софоклом, Шекспіром, Діккенсом, Гете, Міцкевичем і ін.
- 1872 Померла мати І. Франка.
- 1874 Друкується перший твір поета «Народна пісня».
- 1875 І. Франко закінчив гімназію і поступив у Львівський університет на філософський факультет, стає членом, а пізніше і секретарем «Академического кружка». В журналі «Друг» друкується повість Франка «Петрії і Довбушуки». Молодий письменник читає твори Белінського, Герцена, Чернишевського, Добролюбова, Салтикова-Щедріна, Помяловського.
- 1876 Виходить перша збірка поезій Івана Франка «Баляди і розкази», в альманасі «Дністрянка» з'являється його оповідання «Лесишина челядь», а в журналі «Друг» —

стаття «Слівце критики». Починає писати «Бориславські оповідання».

- 1877 Виходить збірка «Борислав». Франко перекладає на українську мову роман Чернишевського «Что делать?», уривки з творів «Очерки бурсы» Помяловського, «Історія одного міста» Салтикова-Щедріна. 12 червня Франка заарештовують в числі членів редакції «Друга».
- 1878 Після 9-місячного перебування в тюрмі Франко виходить на волю. Разом з Павликом починає видавати журнал «Громадський друг» («Дзвін» і «Молот»), де вміщує революційні поезії «Товаришам з тюрми», «Каменярі», повість з бориславського життя «Боа констріктор», поеми «Дума про Маледикта Плосколоба», «Дума про Наума Безумовича», оповідання «Патріотичні пориви», статті «Критичні письма о галицькій інтелігенції», «Література, її завдання і найважливіші ціхи», в яких гостро виступає проти українських буржуазних націоналістів та клерикалів. Друкує брошуру «Що таке соціалізм?»
- 1879—1880 Франко викладає політичну економію в робітничих гуртках, складає підручник з політичної економії по Марксу, Чернишевському, перекладає твори К. Маркса і Ф. Енгельса, працює редактором робітничої газети «Праца», бере участь у складанні «Програми польських і руських соціалістів Галичини» (вийшла в Женеві 1881 р.), друкує ряд перекладів з Лермонтова, Добролюбова, Гете, Байрона, Шеллі, Золя і ін.
- 1880 Другий арешт Франка. Пише оповідання «Муляр», «На дні», поезію «Вічний революціонер», статті «Темне царство», «Михаїл Євграфович Салтиков-Щедрін».
- 1881—1882 Видає разом з Белеєм журнал «Світ», де друкується повість «Борислав сміється», поезії з циклів «Скорбні думи», «Галицькі образки», статті «Католицький панславізм», «Мислі о еволюції в історії людськості» і ряд рецензій та перекладів з російської літератури. Перекладає на українську мову «Мертві душі» Гоголя і «Фауст» Гете.
- 1882 Пише оповідання «Цигани», повість «Захар Беркут», статті «Лев Толстой», «Хутірна поезія» П. Куліша.
- 1883 Пише оповідання «Ліси і пасовиська», «Поединок», «Сам собі винен», статті «Іван Сергійович Тургенев», «Жіноча неволя в руських піснях народних».

- 1885 Франко вперше їде в Київ з метою одержати гроші на видання прогресивного літературного журналу.
- 1886 Друга поїздка в Київ. Одруження з О. Ф. Хоружинською.
- 1887—1897 І. Франко працює в редакції газети «Кур'єр Львовський».
- 1887 Виходить збірка «З вершин і низин». Франко пише оповідання «Місія», «Чума», «Яць Зелепуга», «Маніпулянтка», повість «Лель і Попель».
- 1889 Третій арешт Франка. В тюрмі пише «Тюремні сонети», поеми «Сурка», «По-людськи», «Смерть Каїна», «З любові», оповідання «До світла!», статті «Перебендя» Т. Г. Шевченка, «Формальний і реальний націоналізм».
- 1890 Виходить збірка «В поті чола». Франко редагує газету «Народ». Перше знайомство з М. Коцюбинським. Пише поеми для дітей.
- 1891 Зустріч з Лесею Українкою. Поїздка в Колодяжне — рідне село Лесі Українки. Пише драму «Украдене щастя».
- 1892 Друкує драму «Рябина». Пише статті «Із Росії і для Росії», «До студій над Руданським», повість «Для домашнього огнища», оповідання «Історія кожуха».
- 1893 Франко закінчив Віденський університет і захистив докторську дисертацію на тему «Варлаам і Йоасаф». Пише одноактну драму «Будка № 27». Виходить друге видання збірки «З вершин і низин».
- 1894 Видає журнал «Життя і слово» (1894—1897). Пише роман «Основи суспільності», перекладає Софокла, Віктора Гюго.
- 1895—1898 Вибори в Галичині. Трудящі Галичини 4 рази висували Франка кандидатом до галицького сейму і австрійського парламенту.
- 1895 22 березня І. Франко читає у Львівському університеті габілітаційну лекцію на тему «Наймичка» Тараса Шевченка. Друкує драми «Сон князя Святослава», «Кам'яна душа», пише роботу «Іван Вишенський і його твори».
- 1896 Виходить збірка «Зів'яле листя». Пише комедію «Учитель», поезію «Декадент», друкує оповідання «Чиста раса», «Свинська конституція».
- 1897 Друкує статті «Дещо про себе самого», «І. Карпенко-Карий».

- 1898 25-літній ювілей літературної і громадської діяльності. Зустріч Франка з О. Кобилянською. Виходить збірка «Мій Ізмарагд». Пише статті «Леся Українка», «Із секретів поетичної творчості».
- 1898—1907 Активно співробітничав в журналі «Літературно-науковий вісник».
- 1900 Виходить збірка Франка «Із днів журби». М. Горький друкує твори Івана Франка в перекладі на російську мову в журналі «Жизнь».
- 1901—1914 Франко їздив у село Криворівню, де зустрічається з М. Коцюбинським, Л. Українкою, В. Стефаником.
- 1902 Пише твори «Муляр Никифір», статті «Львівські заворушення», «Михайло Старицький», «Гліб Успенський».
- 1904 Читає на «Наукових курсах» українську літературу. Пише статтю «Южнорусская литература».
- 1905 Зустріч з М. Коцюбинським. Пише поему «Мойсей» та статті «Максим Горький», «Подуви весни з Росії», «Одвертий лист до галицько-української молоді» і т. ін.
- 1906 Виходить збірка «Semper tūo». Харківський університет присвоює Франкові почесне звання доктора російської словесності.
- 1907 Пише повість «Великий шум», статтю про Марка Вовчка. Переробляє повість «Boa constrictor».
- 1908 Франко важко захворів.
- 1909 Поїздка до Одеси і Києва. Перекладає Шекспіра, Гете.
- 1910 Виходить «Нарис історії українсько-руської літератури».
- 1911 Пише статтю «Олександр Герцен».
- 1912 Виходить збірка «Із літ моєї молодості». Відзначення 40-літнього ювілею літературної творчості. Пише статтю «Шевченкова «Марія»».
- 1914 Виходять «Драматичні твори» О. С. Пушкіна в перекладі І. Франка.
- 1916 28 травня помер після тривалої і важкої хвороби Іван Якович Франко.

СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

1. Іван Франко. Портрет.
2. Будинок музею І. Франка у Львові. Фото.
3. Садиба батьків І. Франка. Макет. Архітектор С. Невіський, 1951.
4. Малий Франко в батьковій кузні. Картина. Худ. Л. Левицький. 1952.
5. І. Франко — гімназист 3-го класу. Фото.
6. Протокол іспитів зрілості І. Франка. Фотокопія.
7. Розписка І. Франка про одержання з суду частини його конфіскованих книжок. Фотокопія.
8. Будинок університету на вулиці Щербакова у Львові, де вчився І. Франко. Фото. Кінець XIX століття.
9. Ольга Рошкевич. Фото.
10. Титульна сторінка з перекладу І. Франка «Капіталу» К. Маркса. Фотокопія рукопису.
11. Іван Франко в студентському гуртку читає «Что делать?» М. Чернишевського. Картина. Худ. В. Соколов. 1950.
12. Студент І. Франко з товаришами. Фото.
13. Уривок з рукопису вірша І. Франка «Каменярі». Фотокопія.
14. І. Франко — популяризатор марксизму. Стіна експозиції.
15. Робітники відмовляються працювати на капіталістів. Ілюстрація до повісті І. Франка «Борислав сміється». Гравюра. Худ. В. Қасіян. 1948.

16. Уривок з рукопису вірша І. Франка «Вічний революціонер». Фотокопія рукопису.
17. Захар Беркут. Ілюстрація до однойменної повісті І. Франка. Кераміка. Худ. М. Беляєв. 1954.
18. І. Франко з дружиною. Фото. 1886.
19. Титульна сторінка першого номера журналу «Народ».
20. М. Павлик. Фото.
21. Ілюстрація до оповідання І. Франка «Свинська конституція». Акварель. Худ. В. Форостецький та В. Буннов. 1953. (Так читати в підтекстовці).
22. Обкладинка журналу «Життя і слово». Фото.
23. Пробна лекція І. Франка у Львівському університеті. Картина. Худ. І. Гуторов.
24. І. Франко та О. Кобилянська. Фото. 1898.
25. Титульна сторінка журналу «Літературно-науковий вісник». Фото.
26. І. Франко, М. Коцюбинський і В. Гнатюк. Фото. 1905.
27. Дублікат докторського диплому І. Франка. Фотокопія.
28. І. Франко і М. Коцюбинський у Криворівні. Картина. Худ. П. Сахро. 1954. (Так читати в підтекстовці).
29. І. Франко відмовляється від сповіді. Картина. Худ. І. Холоменюк. 1955.
30. Куток посмертної кімнати.
31. Куток робочого кабінету І. Франка.
32. Обкладинка першого видання поеми «Мойсей». Фото.
33. І. Франко. Портрет. Худ. З. Павлюх. 1893. (Так читати в підтекстовці).
34. Пам'ятник на могилі І. Франка. Фото.
35. Вінки, покладені на могилу І. Франка у 1933 році. Фото.
36. Срібний кубок з землею із села Нагуєвичів.
37. Вінок від Академії наук УРСР, покладений на могилу І. Франка у 1940 році.
38. Село І. Франка. Картина. Худ. В. Сіпер. 1955.
39. І. Франко. Різьба по дереву. Худ. І. Весна.
40. Музей Івана Франка в селі Криворівні. Худ. П. Сахро. 1954.

Мойсей
 Мойсей
 Мойсей
 Мойсей
 Мойсей

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ	3
Кімната перша	
Дитячі та юнацькі роки Івана Франка . . .	5
Кімната друга	
Навчання Івана Франка у Львівському університеті	11
Кімната третя	
Життя і творчість Івана Франка у 80—90-х роках XIX століття	19
Кімната четверта	
Життя і творчість Івана Франка в 1900—1913 рр.	38
Кімната п'ята	
Останні роки життя Івана Франка	49
Кімната шоста	
Робочий кабінет Івана Франка	51
Кімната сьома	
Боротьба за вшанування пам'яті Івана Франка в Західній Україні	53
Кімната восьма	
Вшанування пам'яті Івана Франка в Радянському Союзі	55
Кімната дев'ята	
Іван Франко в мистецтві	63
Додатки	
Основні дати життя і творчості І. Я. Франка . .	69
Список ілюстрацій	73

Редактор І. Деркач
Оформлення художника Д. Гринця.
Художній редактор І. Плесканко
Техн. редактор А. Городнича
Коректор Р. Фукс

Литературно-меморіальний музей Івана Франко во Львові.
Путеводитель.
(На українському мові).

Здано до набору 4/IV-1956 р. Підписано до друку 9/VI-1956 р. Формат 70X'108¹/₃₂. Папер. арк. 1,1875. Друк. арк. фіз. 2,375 +16 вклейок. Друк. арк. привед. 3,25. Авт. арк. 2,37. Обліково-вид. арк. 2,75. БГ 06791. Зам. 756. Тираж 11500.
Ціна 2 крб. 45 коп.

Книжково-журнальне видавництво — м. Львів, Підвальна, 3.

Обласна друкарня, м. Львів, Спартака, 4.

2 крб. 45 коп.

374020

145